

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
“Ужгородський національний університет”
Інститут економіки та міжнародних відносин
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

з курсу

„ЕКОНОМІКА РЕГІОНІВ”

**для студентів 3 курсу факультету міжнародних відносин
всіх спеціальностей денної та заочної форми навчання**

У ж г о р о д - 2014

Навчально-методичний комплекс з курсу „*Економіка регіонів*” для студентів третього курсу факультету міжнародних відносин всіх спеціальностей денної та заочної форми навчання /Укл.: Приходько В.П., Король М.М. – Ужгород: УжНУ, 2014. – 64 с.

Укладач:

Приходько В.П., д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин;

Король М.М., викладач кафедри міжнародних економічних відносин

Рецензенти:

Мікловда В.П., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства
Дяченко Б.І., к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин.

Відповідальний за випуск: зав. кафедрою міжнародних економічних відносин, д.е.н., професор кафедри МЕВ
Приходько В.П.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «УжНУ», протокол № 7 від 27 січня 2014 р.

Рекомендовано до друку на засіданні методичної ради факультету міжнародних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 2 від 28 січня 2014 р.

© ДВНЗ „Ужгородський національний університет”, 2014

ЗМІСТ

1.	Вступ.....	4
2.	Загальні положення щодо організації і проведення модульного та підсумкового (семестрового) контролю	7
3.	Програма дисципліни.....	10
4.	Тематичний план навчальної дисципліни.....	12
5.	Тематика та плани семінарських занять.....	16
6.	Зразки тестових завдань для проведення модульного контролю..	20
7.	Перелік питань до заліку	49
8.	Рекомендована література до вивчення дисципліни.....	51
9.	Термінологічний словник ключових понять.....	53

ВСТУП

Сучасний етап становлення національної економіки потребує докорінно нових підходів до формування політики регіонального розвитку, яка б забезпечила стале економічне зростання країни. Вирішення регіональних проблем економічного і соціального розвитку набрало особливої актуальності на початку нового тисячоліття. Ці проблеми та перспективи їх розв'язання перебувають у полі зору провідних вчених – економістів, регіоналістів та управлінців.

Курс „ *Економіка регіонів* ” є фундаментальним і обов'язковим для студентів усіх економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Він дає змогу успішно розібратися в складних питаннях ринкової економіки, зрозуміти сутність трансформаційних процесів, що відбуваються нині в державі, усвідомити важливість раціонального використання природних ресурсів і ефективного розвитку господарського комплексу країни.

Мета курсу полягає у забезпеченні освоєння засад переходу до ринкових відносин шляхом вивчення наукових основ територіального господарювання, для якого характерними є цілісність, системність і комплексність соціально-економічної мети.

Завдання полягає у виявленні дії економічних законів і закономірностей формування, принципів і методів функціонування регіональної економічної системи для продуктивного й ефективного функціонування підприємств, економічного зростання і підвищення добробуту населення регіону.

Основними завданнями дисципліни є:

- з'ясування сутності регіону та його ролі в соціально-економічному розвитку суспільства, форм і методів управління регіональною економікою, правових та економічних основ місцевого самоврядування, взаємовідносин центральних і місцевих органів управління та самоврядування;
- опанування методами складання місцевих бюджетів, планів та програм;
- ознайомлення із зарубіжним досвідом регіонального менеджменту;
- володіння практичними навиками аналізу економічної ситуації в регіоні.

Для вирішення цих завдань необхідно насамперед сформувати кадри, які спроможні:

- мислити економічними і регіональними категоріями,
- підбирати відповідну систему критеріїв і показників для економічного аналізу, узагальнення тенденцій розвитку,

- науково обґрунтовувати стратегію і тактику розвитку регіональної економіки.

Стає очевидним, що відповідність регіональної та національної економіки в цілому вимогам дії економічних законів залежить від способу економічного мислення суб'єктів національного, регіонального і локального управління виробництвом, їхньої спроможності моделювати економічні процеси, виявляти тенденції та приймати правильні рішення.

Предмет економіки регіонів у широкому значенні є складним, багатогранним, його головними складовими частинами є:

- економіка окремого регіону;
- економічні зв'язки між регіонами;
- регіональні системи (національна економіка як система взаємодіючих регіонів);
- розміщення продуктивних сил;
- регіональні аспекти економічного життя.

Важливою складовою предмета дослідження регіональної економіки – **вивчення просторового аспекту суспільного відтворення.**

Об'єктом науки „економіка регіонів” є регіон як частина території країни, де проживає певна кількість населення, розташовані підприємства різних видів економічної діяльності, форм власності, де розташовані установи, що забезпечують нормальні умови для життя людей, для праці, освіти, культури, спілкування.

По завершенню вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- ✓ сучасні тенденції розвитку регіонально-інтегрованої економічної системи в контексті раціонального розміщення продуктивних сил регіонів України;
- ✓ методологію комплексного розвитку продуктивних сил територій;
- ✓ принципи, критерії та основні закономірності розвитку економіки регіонів, з врахуванням особливостей та механізмів реалізації регіональної економічної політики держави;
- ✓ сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку економіки регіонів у розрізі оцінки природних, демографічних та економічних передумов;
- ✓ особливості формування та розвитку субрегіональних об'єднань, зокрема функціонування єврорегіонів і вільних економічних зон;
- ✓ сутнісні особливості управління регіонального економічного розвитку;

- ✓ основні регіональні проблеми, ймовірні шляхи їх ефективного вирішення та перспективи забезпечення сталого розвитку регіональної економічної системи.

вміти:

- ✓ послідовно і логічно викладати зміст навчального матеріалу в письмовому вигляді в ході поточного, проміжного та підсумкового контролю з економічних проблем розвитку продуктивних сил і регіональної економіки;
- ✓ вирішувати на конкретних прикладах економічні завдання з раціоналізації розвитку та розміщення продуктивних сил, визначати економічну ефективність цього процесу;
- ✓ вміло подавати досягнуті результати самостійного дослідження з використанням сучасних технічних досягнень.

Для цього необхідно:

- ✓ систематично проробляти навчальний матеріал лекцій і практичних занять; конспектувати, запам'ятовувати навчальний матеріал і контролювати його засвоєння; регулярно опрацьовувати додаткову навчально-методичну літературу.

Під час проміжного та підсумкового контролю студент повинен:

- ✓ продемонструвати глибоке знання основних положень курсу, вміння самостійно вирішувати економічні завдання, відповідати на поставлені у завданні запитання.

Загальні методичні рекомендації до вивчення дисципліни.

Самостійна робота студентів над дисципліною розпочинається з вивчення даних методичних порад. При цьому слід ознайомитись із списком тем програми і навчальними завданнями, опрацювати рекомендовану літературу та законспектувати основні положення. Програмний матеріал слід вивчати в тій послідовності, що передбачена методичними вказівками. Вони складені так, що з кожної основної теми курсу студент повинен дати усі відповіді на запитання для самостійного завдання і перевірки знань.

2. Загальні положення щодо організації і проведення модульного та підсумкового (семестрового) контролю.

Організація навчального процесу в ДВНЗ «Ужгородському національному університеті» здійснюється на основі «Тимчасового положення про систему оцінювання навчальної діяльності, порядок проведення, відрахування та поновлення студентів, які навчаються за кредитно-модульною системою організації навчального процесу в УжНУ».

Дане положення розроблено на основі нормативних документів МОН України, а саме:

- "Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу" (наказ МОН України №774 від 30.12.2005 р.);
- "Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців" (наказ МОН України №48 від 23.01.2004 р.);
- "Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу " (наказ МОН України №812 від 20.09.2004 р.);
- "Про затвердження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи" (наказ МОН України №943 від 16.10.2009 р.);
- "Методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах" (лист МОН України від 26.02.2010 р. №1/9-119);
- "Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти" (наказ МОН України №245 від 15.07.1996р.);
- "Положення про організацію навчального процесу у вищих закладах" (наказ МОН України №161 від 02.06.1993 р.).

Організація і проведення модульного та підсумкового (семестрового) контролю

1. Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною-рейтинговою системою відповідно до вимог Болонської декларації.

2. Оцінювання знань студентів з кожної навчальної дисципліни здійснюється на основі результатів модульного та підсумкового контролів.

3. Під час семестру з усіх навчальних дисциплін, передбачених навчальним планом, проводяться модульні контролі, обов'язкові для всіх студентів.

4. Завдання модульного контролю повинні бути однаковими або рівноважними.

5. Письмовий компонент модульного контролю є обов'язковим та проводиться шляхом виконання контрольних завдань. Тривалість письмового компонента модульного контролю становить дві академічні години.

6. При визначенні модульної оцінки враховуються результати поточного контролю, передбачені робочою навчальною програмою.

7. До модульного контролю студент допускається завжди. Виконання контрольних завдань здійснюється студентом індивідуально, Студент може звернутися до викладача за поясненням змісту контрольного завдання.

8. Під час проведення модульного контролю студенту забороняється у будь-якій формі користуватися забороненими матеріалами (конспектами, підручниками тощо) або обмінюватися інформацією з іншими студентами, При виявленні викладачем порушення студентом встановлених правил модульного контролю, викладач усуває цього студента від проведення контролю, не перевіряє роботу студента, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів.

9. Результати перевірки письмових контрольних завдань доводяться до відома студентів не пізніше ніж за два робочі дні з часу проведення модульного контролю. Студент, який не погоджується з оцінкою, має право звернутися до викладача і отримати ґрунтовне пояснення. У випадку незгоди з рішенням викладача, студент має право звернутися з письмовою апеляцією до завідувача кафедри не пізніше ніж на наступний робочий день після оголошення результатів. Викладач і завідувач кафедри у присутності декана факультету та студента повинні розглянути апеляцію протягом двох днів і прийняти остаточне рішення. У результаті апеляції оцінка студента не може бути зменшена.

10. Студент, який з поважних причин не зміг з'явитися на модульний контроль, за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль у визначений деканатом термін.

11. За результатами двох модульних контролів визначається підсумкова семестрова оцінка успішності студента (середній бал за два модульні контролі) з кожної навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою. Якщо з навчальної дисципліни проводиться лише один модульний контроль, то його результат і є одночасно підсумковою (семестровою) оцінкою.

12. Студенти, які з навчальної дисципліни за семестр атестовані оцінкою "незадовільно" (35-49 балів), зобов'язані скласти підсумковий модульний контроль. Підсумковий модульний контроль можуть також скласти студенти, які бажають покращити семестрову оцінку.

13. До підсумкового модульного контролю з навчальної дисципліни не допускають студентів, які не виконали усіх видів обов'язкових робіт (лабораторних, практичних, індивідуальних: розрахунково-графічних та розрахункових робіт, рефератів тощо), передбачених робочою навчальною програмою та за результатами модульного контролю мають менше ніж 35 балів.

14. Підсумковий модульний контроль з навчальної дисципліни студент може не скласти, якщо він склав усі модульні контролі та його влаштовує підсумкова (семестрова) оцінка. Якщо студент з метою покращення оцінки виявив бажання скласти підсумковий модульний контроль, то йому для цього надається одна спроба. При цьому підсумкова (семестрова) оцінка для таких студентів на екзамені не може бути зменшена.

15. У разі порушення студентом дисципліни при проведенні підсумкового модульного контролю екзаменатор усуває його від складання іспиту (заліку), виставляючи нуль балів і державну семестрову оцінку "незадовільно" ("незараховано").

Відповідно до наказу ректора ДВНЗ «УжНУ» №234/01-03 від 15.10.12 на всіх курсах введена нова шкала підсумкового контролю для виставлення оцінок за національною шкалою та шкалою ECTS.

Мінімальний бал для отримання позитивної оцінки - 60, максимальний -100	Оцінка за розширеною національною шкалою	Еквівалент оцінки за п'ятибальною шкалою (для розрахунку стипендій)	Оцінка за шкалою ECTS
90 та вище	відмінно	5	A
82-89	добре	4	B
74-81	добре	4	C
64-73	задовільно	3	D

60-63	задовільно	3	Е
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	2	FX
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	2	F

3. ПРОГРАМА

дисципліни „Економіка регіонів”.

№ п/п	Назва теми	Форма навчання			
		денна		заочна	
		обсяг у годинах			
		Лекц.	Сем.	Лекц.	Сем.
	МОДУЛЬ “ Економіка регіонів”				
1.	<i>Предмет, метод і завдання дисципліни.</i> 1.1. Предмет і об'єкт курсу „Економіка регіонів”. 1.2. Наукові методи дослідження економіки регіонів. 1.3. Економіка регіонів у системі економічних і природничих наук. 1.4. Завдання курсу „Економіка регіонів”.	2	2	2	-
2.	<i>Закони і закономірності регіонально-інтегрованої економічної системи</i> 2.1. Економічні закони, їх об'єктивний характер. 2.2. Основні закономірності розвитку економіки регіону. 2.3. Принципи економічного регулювання.	2	2	2	-
3.	<i>Економіка регіону в системі територіального поділу праці.</i> 3.1. Територіальний поділ праці. 3.2. Регіоналізація економіки. 3.3. Категорії економіки регіону.	4	2	2	-

	3.4. Теорії та концепції територіальної економіки.				
4.	<i>Регіональна економічна політика і механізми її реалізації.</i> 4.1. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики. 4.2. Об'єкти та суб'єкти регіональної політики 4.3. Механізм реалізації регіональної економічної політики.	4	2	-	2
5.	<i>Передумови розвитку економіки регіону.</i> 5.1. Природні передумови. 5.2. Демографічні передумови. 5.3. Економічні передумови.	2	-	1	-
6.	<i>Субрегіональні об'єднання: функціонування єврорегіонів і вільних економічних зон</i> 6.1. Єврорегіони в системі прикордонної співпраці. 6.2. Вільні економічні зони в економіці регіонів. 6.3. Карпатський єврорегіон як інструмент транскордонної діяльності.	2	-	1	-
7.	<i>Особливості управління економікою регіонів</i> 7.1. Сутність системи регіонального управління. 7.2. Завдання та цілі регіонального управління. 7.3. Форми, функції та система органів управління в регіоні.	2	-	-	1
8	<i>Забезпечення сталого розвитку регіональної економічної системи</i> 7.1. Глобальні координати сталого економічного розвитку. 7.2. Механізм реалізації концепції сталого розвитку. 7.3. Модель сталого розвитку в трансформаційних процесах України та її регіонів	2	4	-	1
	Всього:	20	10	8	4

4. Тематичний план навчальної дисципліни.

В процесі вивчення дисципліни «Економіка регіонів» студенти повинні ознайомитись з програмою дисципліни, її структурою, методами і формами навчання, видами контролю та оцінювання знань.

Програма курсу «Економіка регіонів» складається із 1,5 модулів, які поєднують в собі відносно окремі теми, що логічно взаємопов'язані і взаємообумовлені за змістом дисципліни.

Навчальний процес здійснюється у формі лекційних і практичних занять, а також самостійної роботи¹ студентів. Основними функціями самостійної роботи студентів у процесі вивчення курсу „Економіка регіонів“ є: пізнавальна, самостійна, прогностична, коригуюча та виховна. Пізнавальна функція визначається засвоєнням студентом систематизованих знань з дисципліни, опрацювання та узагальнення основної та додаткової літератури по актуальним питанням курсу, ведення термінологічного словника.

Самостійна функція – формування вмінь і навиків, самостійного їх оновлення і творчого застосування в процесі підготовка до модульного контролю, заліку. Прогностична функція є вмінням студента вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання. Коригуюча функція визначається вмінням вчасно коригувати свою діяльність. Виховна функція – це формування самостійності як риси характеру.

Для вивчення курсу заплановано 45 годин, з них 20 год. лекційних, 10 год. семінарських занять, 15 год. самостійна робота студента; кількість кредитів – 1,5; 1 модульний контроль; залік.

Зміст дисципліни розкривається у наступних темах:

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни.

- 1.1. Предмет і об'єкт курсу „Економіка регіонів”.
- 1.2. Наукові методи дослідження економіки регіонів.
- 1.3. Економіка регіонів у системі економічних і природничих наук.
- 1.4. Завдання курсу „Економіка регіонів”.

---

¹ Згідно з Положенням "Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань

Регіон як соціально-економічна категорія. Основні структурні ланки регіону, як територіальної системи. Сутність понять «економіка регіонів», «регіональна економіка», «економічний простір». Параметри якості економічного простору. Предмет дисципліни «Економіка регіонів». Об'єкт економіки регіонів як складна структура виробничо-споживчого характеру. Наукові методи дослідження економіки регіонів. Методологія, методи і методика дослідження економіки регіонів. Традиційні й новаційні методи дослідження. Економіка регіонів у системі економічних і природничих наук. Наукові засади обґрунтування рівнів економічних систем. Мета курсу. Завдання економіки регіонів

Тема 2. Закони і закономірності регіонально-інтегрованої економічної системи

- 2.1. Економічні закони, їх об'єктивний характер.
- 2.2. Основні закономірності розвитку економіки регіону.
- 2.3. Принципи економічного регулювання.

Економічні закони, їх об'єктивний характер. Розвиток економіки регіону і розміщення його продуктивних сил, як результат дії об'єктивних законів і закономірностей. Закони функціонування регіонально-інтегрованої економічної системи. Основні закономірності розміщення і територіальної організації регіонально-інтегрованих продуктивних сил. Загальні принципи економічного регулювання.

Тема 3. Економіка регіону в системі територіального поділу праці.

- 3.1. Територіальний поділ праці.
- 3.2. Регіоналізація економіки.
- 3.3. Категорії економіки регіону.
- 3.4. Теорії та концепції територіальної економіки.

Територіальний поділ праці. Сутність і рівні поділу праці. Суспільний і просторовий аспекти поділу праці. Регіоналізація економіки. Поглиблення й поширення поділу праці. Поділ праці й регіональна організація економіки. Категорії економіки регіону в умовах ринку. Категорії регіонального виробничого потенціалу. Категорії регіональної організації виробництва. Категорії регіональної виробничої і соціальної інфраструктури. Категорії регіональних результатів виробництва. Основні теорії та концепції територіальної економіки. Розвиток теорії просторової економіки. Теорія оптимального розташування. Теорія центральних місць та полюсів росту.

Тема 4. Регіональна економічна політика і механізми її реалізації.

- 4.1. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики.
- 4.2. Об'єкти та суб'єкти регіональної політики
- 4.3. Механізм реалізації регіональної економічної політики.

Сутність регіональної політики. Територіальні диспропорції у соціально-економічному розвитку, як передумова здійснення регіональної політики. Причини загострення регіональних диспропорцій. Фундаментальні принципи здійснення регіональної політики. Мета регіональної політики. Тактичний і стратегічний аспекти реалізації мети регіональної політики. Регіональна політика: аспекти спрямування (економічний, соціальний, демографічний і т.д.).

Головні завдання регіональної політики. Об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики. Загальнодержавний, регіональний та місцевий рівні. Механізм реалізації регіональної економічної політики. Методи прямого й опосередкованого впливу на соціально-економічні процеси. Прогнозування, програмування та планування, як методи комплексного впливу на регіональний розвиток. Директивне, індикативне та стратегічне планування. Методика SWOT-аналізу.

Тема 5. Передумови розвитку економіки регіону.

5.1. Природні передумови.

5.2. Демографічні передумови.

5.3. Економічні передумови.

Передумови розвитку економіки регіону: природні, демографічні, економічні. Ступінь залежності розміщення галузей господарського комплексу та видів виробництва від природних ресурсів. Рейтинг найбільших країн світу за рівнем забезпеченості природними ресурсами. Класифікація природних ресурсів. Природні ресурси та природні умови.

Демографічні передумови розвитку економіки регіону. Суспільні категорії населення: національні, соціальні, економічні. Міграційні процеси. Системи розселення населення. Локальні, регіональні системи, мегаполіси. Демографічна політика держави.

Економічні передумови. Загальні історико-економічні передумови. Форми суспільної організації виробництва: концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування.

Тема 6. Субрегіональні об'єднання: функціонування єврорегіонів і вільних економічних зон

6.1. Єврорегіони в системі прикордонної співпраці.

6.2. Вільні економічні зони в економіці регіонів.

6.3. Карпатський єврорегіон як інструмент транскордонної діяльності.

Єврорегіони в системі прикордонної співпраці. Сутність визначення поняття «єврорегіон». Головні риси єврорегіонів, як форми прикордонного співробітництва: географічна, політична, адміністративна, функціональна. Стратегічні напрями інтеграційних угруповань. Переваги прикордоння.

Вільні економічні зони в економіці регіонів. Завдання створення спеціальних (вільних) економічних зон: економічні, науково-технічні, соціальні. Основні чинники створення СЕЗ. Території пріоритетного розвитку. Відмінності між СЕЗ і ТПП. Класифікація вільних економічних зон за організаційно-функціональною ознакою: торговельно-складські, промислово-виробничі, технічні й сервісні.

Карпатський єврорегіон, як інструмент транскордонної діяльності. Передумови і мета створення. Особливості функціонування. Перспективи розвитку.

Тема 7. Особливості управління економікою регіонів

7.1. Сутність системи регіонального управління.

7.2. Завдання та цілі регіонального управління.

7.3. Форми, функції та система органів управління в регіоні.

Сутність системи регіонального управління. Мета управління. Управляюча система (суб'єкт) і керована (об'єкт), щодо процесу здійснення управління. Функції управління: планування, організація, регулювання або мотивація, облік і контроль. Координація, як процес впливу на управлінську діяльність. Види координації: превентивна, ліквідуюча, регулююча, стимулююча. Управління економікою за ринкових умов на державному, регіональному та місцевому рівнях. Мета регіонального управління.

Об'єкти регіонального управління. Цілі регіонального управління на основі окреслення стратегічних і тактичних завдань. Форми регіонального управління: державна, місцеве управління, місцеве самоврядування.

Спеціальні функції регіонального управління: інтегруюча, перерозподільча, стимулююча, соціальна та оптимізаційна. Системи територіальної влади: централізована, англо-американська, європейська змішана елітна, європейська змішана з розділеною ієрархією управління. Методи управління: економічні, адміністративні, правові.

Тема 8. Забезпечення сталого розвитку регіональної економічної системи

7.1. Глобальні координати сталого економічного розвитку.

7.2. Механізм реалізації концепції сталого розвитку.

7.3. Модель сталого розвитку в трансформаційних процесах України та її регіонів

Сутність сталого розвитку, його особливості. Виміри сталого розвитку: економічний, соціальний, екологічний. Основні критерії сталого розвитку. Загальноприйняті показники сталого розвитку. Основні показники економічних передумов сталого розвитку: штучний реальний капітал, людський капітал, природний реальний капітал.

Всесвітня конференція ООН з довкілля та розвитку (Бразилія, 1992 р.). «Порядок денний на XXI століття». Декларація з довкілля та розвитку (14 червня 1992 р.). Головні перепони, що не сприяють забезпеченню сталого розвитку. Механізм реалізації концепції сталого розвитку.

Аспекти сталого розвитку: правовий, економічний, екологічний, соціальний, міжнародний, інформаційний. Модель сталого розвитку в трансформаційних процесах України та її регіонів. Національні цілі сталого розвитку України на перспективу. Основні принципи, на яких повинен базуватися сталий розвиток України.

5. Тематика та плани семінарських занять.

Т Е М А 1

Сутність та складові державної регіональної політики в Україні.

1. Науково-теоретичні основи державної регіональної політики.
2. Основні складові регіональної політики, їх вплив на формування регіональної економіки.
3. Організаційно – економічні заходи здійснення державної регіональної політики.

Перелік питань для дискусії:

1. *Регіон як соціально-економічна категорія.*
2. *Сутність регіональної політики.*
3. *Науково-теоретичні основи регіональної політики: на рівні держави.*
4. *Науково-теоретичні основи регіональної політики: на рівні регіонів.*
5. *Основні складові регіональної політики.*
6. *Основні організаційно – економічні заходи реалізації державної регіональної політики.*

Л і т е р а т у р а:

1. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : [підручник] / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – К. : Знання, 2008. – С. 55-77.

2. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / О. І. Ковтун. – Львів : "Новий Світ-2000", 2006. – С. 304-322.
3. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 110-127.
4. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – С.369-388.

Т Е М А 2

Теоретичні основи ринкової трансформації економіки регіону.

1. Економіка регіону як територіально-економічна система.
2. Поняття про регіональний економічний комплекс.
3. Фактори і стратегія ринкової трансформації регіонального економічного комплексу.

Перелік питань для дискусії:

1. *Фактори трансформації регіональної економіки та їх взаємодії в системі регіональних ринків.*
2. *Потенціал факторів трансформації регіональної економіки.*
3. *Проблеми реалізації трансформаційних потенціалів регіональної економіки і стратегії ринкових реформ.*
4. *Основні процеси ринкової трансформації регіонального економічного комплексу.*
5. *Процеси структурної трансформації.*
6. *Процеси організаційної трансформації.*
7. *Процеси управлінської трансформації.*

Л і т е р а т у р а:

1. Базилевич В. Д. Ринкова економіка : основні поняття і категорії : [навч. посіб.] / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 263 с.
2. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К.: Наукова думка, 2006. - 512 с.
3. Долішній М.І. Регіональна політика та механізми її реалізації / М.І.Долішній, С.М.Злупко, С.Й. Вовканич та ін. - К.: Наукова думка, 2003. - 504 с.
4. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] /за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. - 498 с.

Т Е М А 3

Закони і закономірності регіонально інтегрованої економічної системи.

1. Сутність основних законів регіонально інтегрованої економічної системи.
2. Закономірності в регіональній економічній системі.

Перелік питань для дискусії:

1. Основні принципи економічного регулювання.
2. Законодавче – правове забезпечення соціально – економічного розвитку регіону.
3. Завдання удосконалення законодавчої бази щодо розвитку регіону.

Л і т е р а т у р а:

1. Долішній М.І. Регіональна політика та механізми її реалізації / М.І.Долішній, С.М.Злупко, С.Й. Вовканич та ін. - К.: Наукова думка, 2003. - 504 с.
2. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] /за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. - 498 с.Долішній М.І.
3. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К.: Наукова думка, 2006. - 512 с.
4. Стратегія соціально – економічного розвитку Закарпаття до 2015 року. –Ужгород, 2007. - 40 с.

Т Е М А 4

Інвестиційний менеджмент і ринкова економіка.

1. Структура, характеристика і джерела необхідних інвестицій.
2. Поняття і економічна сутність вартості капіталу.
3. Особливості формування і структура капіталу для фінансування інвестиційних проектів.

Перелік питань для дискусії:

1. Джерела і практика фінансування інвестицій.
2. Структура інвестицій і фінансові засоби їх реалізації.
3. Вартість капіталу підприємства і норма прибутковості.
4. Фактори впливу на вартість капіталу.
5. Особливості фінансування інвестиційних проектів та визначення обсягу інвестиційних проектів та визначення обсягу інвестицій.

Л і т е р а т у р а:

1. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: [навч. посіб.] / Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
2. Мойсеєнко І. П. Інвестування : [навч. посіб.] І. П. Мойсеєнко. – К. : Знання, 2006. – 490 с.
3. Пехник А. В. Іноземні інвестиції в економіку України : [навч. посіб.] / А. В. Пехник. – К. : Знання, 2007. – 335 с.

Т Е М А 5

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року.

1. Тенденції соціально-економічного розвитку.
2. Основні проблеми регіонального розвитку.
3. Принципи регіональної політики.
4. Мета та стратегічні завдання регіональної політики до 2015 року.
5. Механізм реалізації стратегії.
6. Етапи реалізації стратегії.

Перелік питань для дискусії:

1. Рівень безробіття в Україні та країнах Європи.
2. Економічний потенціал.
3. Забезпечення розвитку людських ресурсів.
4. Розвитку міжрегіонального співробітництва.
5. Створення інституціональних умов для регіонального розвитку.
6. Фінансове забезпечення реалізації стратегії.
7. Науково-методичне забезпечення реалізації стратегії.
8. Моніторинг і оцінка реалізації стратегії.

Л і т е р а т у р а:

1. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.). Шляхом європейської інтеграції/Авт. кол.: А.С.Гальчинський, В.М.Геєць та ін. – Нац. ін-т стратег.дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
2. Стратегія економічного та соціального розвитку Закарпатської області до 2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.carpathia.gov.ua/ua/150.htm>
3. Стратегія транскордонного співробітництва „Карпати 2004-2011”/ Агентство регіонального розвитку та транскордонного співробітництва „Закарпаття”, 2003. – 47 с.

6. Зразки тестових завдань для проведення модульного контролю.

Тести до модуля “ Регіон в системі економічних зв’язків ”

1. Що є предметом економіки регіонів?

- а) закономірності розвитку поселень і виробництва, їх пропорцій по території;
- б) закони формування спеціалізованих територіальних економічних систем;
- в) відтворення населення і виробництва;
- г) відповіді у варіанті а і б.

2. У якому варіанті відповідей правильно подано об’єкт економіки регіонів?

- а) територія, розселення, виробництво, інфраструктура;
- б) територія, природні ресурси, транспортна система, виробництво;
- в) територія, виробнича сфера, торгівля, послуги;
- г) територія, природні ресурси, виробництво, послуги.

3. Які головні параметри території як одного з елементів об’єктів дослідження економіки регіонів?

- а) площа регіону, конфігурація меж регіону;
- б) фізико-географічні особливості рельєфу, водних артерій, лісових площ, сільськогосподарських угідь, рівень ерозії ґрунтів;
- в) виробничі об’єкти розміщені по території;
- г) виробнича і соціальна інфраструктура розміщені по території;
- д) правильні відповіді у варіантах а і б.

4. Розкрийте сутність методу економіки регіонів. Отже, метод економіки регіонів – це:

- а) спосіб пізнання предмета регіональної економіки;
- б) регіональна економіка як частина національної економіки;
- в) економічна система, яка саморозвивається;
- г) усі відповіді правильні.

5. У якому варіанті відповідей не правильно подано загальнонавчальні рівні методів наукових досліджень:

- а) філософський, міждисциплінарний, конкретно-науковий, методико-технічний;
- б) загальнонауковий, міждисциплінарний, спеціальний, методико-технічний;
- в) системний і діалектичний, загальнонауковий, міждисциплінарний;
- г) відповіді у варіанті а і б.

6. Обґрунтуйте завдання економіки регіонів:

- а) забезпечення стабільності економічної системи і добробуту людей;
- б) забезпечення збалансованості економічної системи і її зростання;
- в) забезпечення економічної рівноваги в регіоні і стабільності;
- г) забезпечення зростання виробництва і робочих місць.

7. У якому варіанті відповідей не правильно подано п'ять рівнів організації господарських систем?

- а) мікроекономіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка, глобальна економіка;
- б) мікроекономіка, регіональна економіка, макроекономіка, мегаекономіка, економіка світу;
- в) мікроекономіка, регіональна економіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка;
- г) мікроекономіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка, економіка світу.

8. У якому варіанті відповідей у зростаючому за величиною регіону порядку правильно подані рівні організації регіональних економічних систем?

- а) мікроекономіка, макроекономіка, мезоекономіка, мегаекономіка, глобальна економіка;
- б) мікроекономіка, мезоекономіка, макроекономіка, мегаекономіка, глобальна економіка;
- в) мікроекономіка, мегаекономіка, мезоекономіка, макроекономіка, глобальна економіка;
- г) мікроекономіка, мезоекономіка, мегаекономіка, макроекономіка, глобальна економіка.

9. Обґрунтуйте сутність наукового методу „системний аналіз”, який в процесі досліджень використовує регіональна економіка:

- а) метод наукового дослідження, при якому комплексне вивчення структури господарства і внутрішніх взаємозв'язків доповнюється вивченням їх взаємодії;
- б) всебічний аналіз, що використовує принцип поетапності, починаючи з постановки цілі, визначення завдань, формулювання наукової гіпотези, всебічного вивчення особливостей оптимального варіанта розміщення виробництва;
- в) комплексне дослідження територіального аспекту економічного і соціального розвитку регіону;
- г) відповіді у варіанті а і б.

10. Об'єктом регіональної економіки є:

- а) система виробничих, господарських, суспільних відносин у певному регіоні країни;
- б) територія (регіон) як цілісна суспільно-географічна система зі своїм потенціалом та властивою лише йому територіальною організацією господарства;
- в) просторовий аспект розвитку та розміщення продуктивних сил в окремих регіонах країни;
- г) структура, в межах якої може бути визначений просторовий характер економічних систем.

11. Що відноситься до предмета досліджень у регіональній економіці:

- а) просторова організація продуктивних сил та окремих їх складових елементів, а також територіальні аспекти господарювання, закономірності його формування і розвитку;
- б) дослідження впливу ринкового оточення на формування попиту та пропозиції;
- в) визначення основних передумов зменшення витрат на виробництво;
- г) формування висновків про ступінь ефективності використання природно-ресурсного потенціалу певного регіону.

12. Регіон – це:

- а) будь-яка частина країни без чітко виражених меж;
- б) група поряд розташованих економічних районів;
- в) частина національної економіки, що характеризується єдністю та цілісністю відтворювального процесу й управління;
- г) група країн або частина світу.

13. Територія (акваторія), в межах якої спостерігається однозначність показників інтенсивності якого-небудь явища, це визначення:

- а) ареалу;
- б) зони;
- в) регіону;
- г) площі.

14. Основними характеристиками якості економічного простору є (назвіть правильний варіант):

- а) щільність, протяжність, розміщення;
- б) протяжність, розміщення, взаємозв'язок;
- в) щільність, розміщення, територіальна зв'язаність;
- г) розміщення, протяжність щільність.

15. Назвіть прийом дослідження регіональної економіки при якому здійснюється відстеження розвитку явища від зародження до завершення, від конкретного до загального, від фактора явища до наслідку його дії:

- а) індукції;
- б) дедукції;
- в) аналізу;
- г) синтезу.

16. Назвіть прийом дослідження регіональної економіки при якому здійснюється дослідження явища від його якісного результату, до причин, що його викликала, від загального до конкретного, від наслідку до фактора, причини прояву даного явища:

- а) індукції;
- б) дедукції;
- в) аналізу;
- г) синтезу.

17. Назвіть прийом дослідження регіональної економіки при якому здійснюється дослідження цілісного явища через розчленування його на окремі, складові елементи:

- а) індукції;
- б) дедукції;

- в) аналізу;
- г) синтезу.

18. Назвіть прийом дослідження регіональної економіки при якому здійснюється виведення цілісності явища чи об'єкта дослідження через з'єднання різних елементів, що є чи можуть складати його частини в єдине ціле:

- а) індукції;
- б) дедукції;
- в) аналізу;
- г) синтезу.

19. Аналогія, як прийом дослідження регіональної економіки – це:

- а) дослідження цілісного явища через розчленування його на окремі, складові елементи;
- б) використання прийому перевірки припущення (гіпотези), доцільного відтворення явища (об'єкта) пізнання;
- в) знаходження подібності явищ, об'єктів в якихось властивостях, формах, обґрунтування висновку про менш знане явище (об'єкт) за більш значними, якщо вони належать до однорідної групи;
- г) систематичний збір інформації про явище (об'єкт), цілеспрямоване дослідження явища стосовно поставленої мети.

20. Нормативний метод (аналітико-розрахункового обґрунтування) передбачає:

- а) використання науково обґрунтованих норм і нормативів;
- б) використання для ув'язки обсягу і структури суспільних потреб з матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами;
- в) дослідження об'єктів і процесів територіального розвитку із застосуванням картографічного методу;
- г) науково-методичних заходів, яка забезпечує розв'язання проблем міжгалузевого та міжрегіонального характеру шляхом ув'язування цілей з ресурсами.

21. Дедукція - це:

- а) отримання загальних висновків і положень на основі вивчення окремих фактів, явищ і процесів;
- б) отримання окремих конкретних висновків, положень на основі знання загальних положень;
- в) розчленування об'єкта, предмета або економічних відносин між ними та людьми на складові частини;
- г) з'ясування сутності регіону та його ролі в соціально-економічному розвитку.

Тема 2. “Закони і закономірності регіонально-інтегрованої економічної системи”

1. Вкажіть правильне твердження: закономірність соціальної спрямованості розвитку продуктивних сил:

- а) базується на виробничих відносинах рівня розвитку продуктивних сил і оптимального задоволення потреб людини;
- б) базується на формуванні сприятливих умов праці, внутрішнього виробничого і зовнішнього природного середовища, забезпечення зниження техногенного і антропогенного навантаження на територію;
- в) реалізується через урахування інтересів з метою задоволення особистих і суспільних потреб людей;
- г) всі відповіді вірні.

2. Вкажіть не правильне твердження: закономірність раціонального розміщення виробництва:

- а) впливає із спеціального економічного закону економії праці, який регулює затрати на подолання просторової незбалансованості між регіонами видобутку, виробництва і споживання продукції;
- б) забезпечує найвищу продуктивність суспільної праці;
- в) базується на виробничих відносинах рівня розвитку продуктивних сил і оптимального задоволення потреб людини;
- г) реалізується, передусім, через принцип розміщення промисловості з погляду наближення їх до джерел сировини, палива споживача.

3. Принципами розміщення продуктивних сил є:

- а) сукупність аргументів, що зумовлюють особливості розвитку певних економічних процесів у конкретному регіоні;
- б) сукупність головних ідей та вихідних положень, що формують першооснову розміщення продуктивних сил, результат наукового пізнання дії закономірностей розміщення окремих об'єктів, галузей та територіальних господарських комплексів;
- в) наукові положення, які відображають стійкі причинно-наслідкові зв'язки, тобто такі, коли залежності між причиною і наслідком однозначні, а взаємодія різних сил (продуктивних і деструктивних) приводять до цілком імовірного наслідку;
- г) всі відповіді вірні.

4. Можливість регіональної системи функціонувати в автономному режимі на основі комплексного використання наявних ресурсів та єдиної функції управління цим розвитком – це:

- а) суть принципу самоорганізації;
- б) суть принципу загальності;

- в) суть принципу цілісності;
- г) суть принципу цілеспрямованості.

5. Зближення територій за інтегральними показниками, які характеризують кінцеву результативність їх господарської діяльності, передбачає:

- а) принцип комплексності;
- б) принцип оптимальності;
- в) принцип вирівнювання рівнів економічного і соціального розвитку регіонів;
- г) принцип програмно-цільовий.

6. Закономірність територіального поділу праці характеризується:

- а) дією закону усупільнення виробництва і праці, який відображає об'єктивну тенденцію зосередження виробництва в обмеженому просторі і проявляється в економії витрат за рахунок агломераційного ефекту;
- б) процесом спеціалізації територій на виробництві певних видів продукції і послуг на основі розвинутої міжрегіональної кооперації;
- в) органічною єдністю природної, матеріальної (створеної людиною) і соціальної сфер;
- г) значною територіальною диференціацією в розміщенні природно-сировинних ресурсів і населення.

7. Закономірність комплексного розвитку і розміщення продуктивних сил впливає із:

- а) економічного закону концентрації виробництва;
- б) спеціального економічного закону економії праці;
- в) законів суспільного поділу праці та інтеграційних процесів;
- г) закону економії часу.

8. Закономірність економічної цілісності регіону є синтезуючою і полягає:

- а) органічній єдності природної, матеріальної (створеної людиною) і соціальної сфер;
- б) у встановленні територіальних пропорцій, що характеризують територіальну структуру господарського комплексу;
- в) у встановленні територіальних пропорцій, що характеризують рівень господарського розвитку районів;
- г) у встановленні територіальних пропорцій, що характеризують економічні зв'язки між регіонами України.

9. Об'єктивні закони розвитку суспільства, що відображають відносини в процесі виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ, це:

- а) правові закони;
- б) економічні закони;
- в) суспільні закони розвитку;
- г) юридичні закони.

10. Закону економії праці відповідає закономірність:

- а) територіального поділу праці;
- б) ефективності розміщення продуктивних сил;
- в) територіальної концентрації виробництва;
- г) територіальної комплексності.

Тема 3. “Економіка регіону в системі територіального поділу праці”

1. Територіальний поділ праці – це:

- а) процес закріплення, спеціалізації певної території на випуску певних видів продукції чи послуг на основі міжрайонного обміну;
- б) процес розвитку продуктивних сил, при якому відбувається виділення різних видів трудової діяльності, спеціалізація виробничих одиниць та обмін між ними;
- в) просторова модифікація дії економічних законів;
- г) всі відповіді правильні.

2. Обґрунтуйте сутність поділу праці:

- а) спеціалізація виробництва;
- б) кооперація виробництва;
- в) комбінація виробництва;
- г) інтеграція виробництва.

3. У якому варіанті відповідей обґрунтовано загальний поділ праці?

- а) пастух, рільник, лікар, учитель та ін.;
- б) тваринництво, освіта, торгівля і т. ін.;
- в) промисловість, сільське господарство і т. ін.;
- г) в усіх варіантах.

4. У якому варіанті відповідей обґрунтовано одиничний поділ праці?

- а) пастух, рільник, лікар, учитель та ін.;
- б) тваринництво, освіта, торгівля і т. ін.;
- в) промисловість, сільське господарство і т. ін.;
- г) в усіх варіантах.

5. У якому варіанті відповідей обґрунтовано частковий поділ праці?

- а) пастух, рільник, лікар, учитель та ін.;
- б) тваринництво, освіта, торгівля і т. ін.;
- в) промисловість, сільське господарство і т. ін.;
- г) в усіх варіантах.

6. Як формується просторовий поділ праці?

- а) на основі одиничного, часткового, загального поділу праці;
- б) на основі концентрації праці і капіталу при освоєнні природних ресурсів чи розширенні існуючих поселень;
- в) певнішою є відповідь у варіанті б, ніж у варіанті а;
- г) певними є відповіді у варіантах а і б.

7. Який рівень поділу праці здебільшого формує виробничі об'єкти – підприємства?

- а) одиничний;
- б) частковий;
- в) загальний;
- г) територіальний.

8. Який рівень поділу праці здебільшого формує виробничі об'єкти – промислові центри, аграрні мікрорайони?

- а) одиничний;
- б) частковий;
- в) загальний;
- г) територіальний.

9. Який рівень поділу праці здебільшого формує промислові чи транспортні вузли, аграрні мезорайони?

- а) одиничний;
- б) частковий;
- в) загальний;
- г) територіальний.

10. Який рівень поділу праці здебільшого формує поліадміністративні мезоекономічні райони?

- а) одиничний;
- б) частковий;
- в) загальний;
- г) національний;
- д) міжнаціональний.

11. Який рівень поділу праці здебільшого формує мегаекономічні райони, мегаполіси, агломерації?

- а) одиничний;
- б) частковий;
- в) загальний;
- г) національний;
- д) міжнаціональний.

12. Який рівень економічної системи відображають ознаки: сукупність населених пунктів, розміщене виробництво, наявність центру з функціями управління, інфраструктури?

- а) мікроекономічний;
- б) мезоекономічний;
- в) макроекономічний;
- г) усі відповіді правильні.

13. Які категорії регіональної економіки відображають показники: земля, капітал, технології, інформація, підприємництво?

- а) виробничого потенціалу;
- б) організації виробництва;
- в) виробничої і соціальної інфраструктури;

г) результатів виробництва.

14. Які категорії регіональної економіки відображають показники: територія, населення, промислові райони, вузли, центри?

- а) виробничого потенціалу;
- б) організації виробництва;
- в) виробничої і соціальної інфраструктури;
- г) результатів виробництва.

15. Які категорії регіональної економіки відображають показники: управління, фінанси, транспорт, житло, комунальна сфера?

- а) виробничого потенціалу;
- б) організації виробництва;
- в) виробничої і соціальної інфраструктури;
- г) результатів виробництва.

16. Які категорії регіональної економіки відображають показники: регіональний продукт, регіональні затрати, амортизація, прибуток?

- а) виробничого потенціалу;
- б) організації виробництва;
- в) виробничої і соціальної інфраструктури;
- г) результатів виробництва.

17. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки в теорії „ізолювана держава”?

- а) Й. Тюнен: основні положення – у центрі простору є ринок (поселення), виробництво сільськогосподарської продукції навколо у поясах: вільне господарство, лісове господарство, плодонасінне господарство, вигідне семипільне господарство, трипільне господарство, тваринництво та вівчарство;
- б) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- в) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села;
- г) Ф. Перру: основні положення – галузі, що розвиваються повільно і частка їх зменшується у структурі економіки, галузі з високим темпом розвитку, але не впливають на індустріальний розвиток, галузі з високим темпом розвитку і впливають на індустріальний розвиток.

18. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки економіки в теорії „місць оптимального розміщення”?

- а) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- б) У. Рейлі, Г. Ціпф, Д. Стюарт: основні положення – демографічна сила, демографічна енергія, демографічний потенціал;

- в) Г. Рітчль, А. Льош, У. Ізард: основні положення – „господарське коло”, взаємозв’язок галузей, аналіз взаємозв’язку галузей, економія ресурсів від розміщення по території;
- г) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села.

19. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки економіки в теорії „ центральних місць ”?

- а) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- б) У. Рейлі, Г. Ціпф, Д. Стюарт: основні положення – демографічна сила, демографічна енергія, демографічний потенціал;
- в) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села;
- г) Г. Рітчль, А. Льош, У. Ізард: основні положення – „господарське коло”, взаємозв’язок галузей, аналіз взаємозв’язку галузей, економія ресурсів від розміщення по території.

20. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки економіки в теорії „ полюсів росту ”?

- а) Й. Тюнен: основні положення – у центрі простору є ринок (поселення), виробництво сільськогосподарської продукції навколо у поясах: вільне господарство, лісове господарство, плодонасінне господарство, вигідне семипільне господарство, трипільне господарство, тваринництво та вівчарство;
- б) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- в) Ф. Перру: основні положення – галузі, що розвиваються повільно і частка їх зменшується у структурі економіки, галузі з високим темпом розвитку, але не впливають на індустріальний розвиток, галузі з високим темпом розвитку і впливають на індустріальний розвиток;
- г) В. Крісталлер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села.

21. В якому з варіантів подано автора і його метод просторової оцінки економіки в теорії „ територіально-виробничого комплексу ”?

- а) А. Вебер: основні положення – транспортна орієнтація (мінімальні витрати), трудова орієнтація (мінімальні витрати), агломераційна орієнтація (мінімальні капіталовкладення);
- б) У. Рейлі, Г. Ціпф, Д. Стюарт: основні положення – демографічна сила, демографічна енергія, демографічний потенціал;
- в) Г. Рітчль, А. Льош, У. Ізард: основні положення – „господарське коло”, взаємозв’язок галузей, аналіз взаємозв’язку галузей, економія ресурсів від розміщення по території;

- г) В. Кристаллер, А. Льош: основні положення – ієрархія поселень: центральне поселення, містечка, поселення, села.

Тема 4. “Регіональна економічна політика і механізми її реалізації”

1. Регіональна політика – це (обрати одну відповідь):

- а) сукупність організаційних, правових та економічних заходів, які здійснюються суб'єктами регіональної політики у сфері регіонального розвитку країни відповідно до її поточних і стратегічних цілей;
- б) діяльність органів центральної і регіональної влади, направлена на покращення соціального забезпечення населення;
- в) діяльність органів місцевого самоврядування, що має на меті стимулювання розвитку віддалених від центру частин регіону;
- г) діяльність, направлена на забезпечення сталого розвитку регіону, ініціатором якої є територіальна громада.

2. Об'єктами регіональної політики є:

- а) низові адміністративні райони, адміністративні області, міста, села, селища;
- б) адміністративні області, територіально-виробничі комплекси, мегаекономічні райони;
- в) міста, села, селища, виробничі комплекси;
- г) територіально-виробничі комплекси, регіональні соціально-економічні системи.

3. Суб'єктами регіональної політики є:

- а) адміністративно-територіальні одиниці країни;
- б) органи державної влади та місцевого самоврядування;
- в) територіальна система розселення;
- г) агенції регіонального розвитку.

4. Метою регіональної політики є (обрати одну відповідь):

- а) стимулювання створення робочих місць у регіонах;
- б) підтримка соціально-економічного розвитку депресивних регіонів;
- в) створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів;
- г) ефективного використання ресурсів регіону (трудових, природних, матеріальних, фінансових, управлінських).

5. Механізм реалізації регіональної економічної політики – це:

- а) об'єктивні закони розвитку суспільства, що відображають відносини в процесі виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ та найістотніші стійкі зв'язки між явищами економічного життя суспільства;
- б) система конкретних економічних важелів та організаційно-економічних засобів, за допомогою яких здійснюється державний вплив на просторову організацію продуктивних сил, забезпечується соціально-економічний розвиток регіонів, вдосконалюється структура їх господарського комплексу;

- в) сформульовані суспільством керівні положення, якими визначаються об'єктивні потреби та умови суспільного розвитку, котрі воно реалізує в процесі своєї практичної діяльності для досягнення поставленої мети;
- г) відповіді у варіанті а.

6. Основними складовими механізму державної регіональної економічної політики України є:

- а) відповідна законодавчо-нормативна база;
- б) бюджетно-фінансове регулювання регіонального розвитку;
- в) прогнозування і програмування;
- г) роздержавлення та приватизація;
- д) відповіді у варіантах а, б і в.

7. Назвіть прямі методи державного регулювання економікою у регіоні:

- а) грошово-кредитна політика, стимулювання територіального розвитку, амортизаційна політика;
- б) дотації, субсидії, фінансування через бюджети, контрактна система;
- в) амортизаційна політика, грошово-кредитна політика, стимулювання і вирівнювання розвитку регіонів;
- г) усі методи прями.

8. Назвіть непрямі методи державного регулювання економікою у регіоні:

- а) грошово-кредитна політика, стимулювання територіального розвитку, амортизаційна політика;
- б) дотації, субсидії, фінансування через бюджети, контрактна система;
- в) амортизаційна політика, грошово-кредитна політика, стимулювання і вирівнювання розвитку регіонів;
- г) усі методи непрямі.

9. До головних завдань регіональної політики належить:

- а) забезпечення комплексного і збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів;
- б) здійснення прогресивної структурної перебудови економіки регіонів;
- в) істотне оздоровлення екологічної обстановки та створення сприятливих умов для життєдіяльності населення;
- г) всі відповіді вірні.

10. Об'єктами державної регіональної політики не є:

- а) соціальна інфраструктура;
- б) органи державної виконавчої влади;
- в) природне середовище;
- г) населення і трудові ресурси.

11. До демографічної політики не входить:

- а) підвищення народжуваності, добробут, самовідтворення населення;
- б) реалізація трудового і духовного потенціалу;
- в) розширення об'єктів соціальної інфраструктури;
- г) розробка регіональних демографічних програм.

12. У регіональній економічній політиці пріоритетне місце відводиться:

- а) виробникам регіону;
- б) адміністрації і самоврядуванню регіону;
- в) державі в регіоні;
- г) усім відповідно до функцій.

13. Пріоритети чиїх насамперед інтересів треба враховувати при формуванні системи управління регіоном?

- а) держави;
- б) регіону;
- в) підприємств регіону;
- г) усіх пріоритети однакові.

14. Назвіть цілі підприємства в системі управління регіоном:

- а) бюджет;
- б) прибуток;
- в) ціна, попит і пропозиція;
- г) усі цілі важливі.

15. Назвіть цілі органів місцевого самоврядування в системі управління регіоном:

- а) бюджет;
- б) прибуток;
- в) ціна, попит і пропозиція;
- г) усі цілі важливі.

16. Критерієм оцінки ефективності регіональної економіки в умовах суспільства сталого розвитку є:

- а) максимальне задоволення потреб усіх соціальних прошарків населення;
- б) максимальний прибуток при оптимумі витрат на збереження довкілля і досягнення соціальної стабільності суспільства;
- в) потреби національної безпеки й оборони країни;
- г) кількість виробленого доходу на душу населення регіону.

17. Головним критерієм оцінки економічної ефективності регіональної економіки в умовах ринкових відносин є:

- а) максимальне задоволення потреб усіх соціальних прошарків населення;
- б) максимальний прибуток при мінімальних сукупних витратах;
- в) потреби національної безпеки й оборони країни;
- г) охорона довкілля в регіоні.

18. Індикативне планування передбачає:

- а) рекомендаційний характер планового документа;
- б) основним важелем впливу є вільні ціни, податки і податкові пільги, асигнування і дотації;
- в) створення стимулів для розвитку підприємництва, науки;

- г) основні планові показники є обов'язковими для виконання суб'єктами господарювання.

19. SWOT - аналіз передбачає:

- а) проведення детальної оцінки природно-ресурсного потенціалу регіону;
- б) оцінювання ефективності функціонування промислових підприємств;
- в) виявлення сильних, слабких сторін, загроз і можливостей для розвитку регіону;
- г) оцінка конкурентоспроможності галузей економіки регіонів.

Тема 5. „Передумови розвитку економіки регіону”

1. Під природними ресурсами слід розуміти:

- а) тіла й сили природи, які за певного рівня розвитку продуктивних сил є істотними для життя та діяльності людського суспільства у виробничій і невиробничій сферах;
- б) тіла й сили природи, які на певному рівні розвитку продуктивних сил і вивченості можуть бути використані для задоволення потреб людського суспільства у формі безпосередньої участі в матеріальній діяльності;
- в) економічно активне населення, що має певну освіту, кваліфікацію та навички.

2. Під природними умовами слід розуміти:

- а) тіла й сили природи, які за певного рівня розвитку продуктивних сил є істотними для життя та діяльності людського суспільства у виробничій і невиробничій сферах;
- б) тіла й сили природи, які на певному рівні розвитку продуктивних сил і вивченості можуть бути використані для задоволення потреб людського суспільства у формі безпосередньої участі в матеріальній діяльності;
- в) економічно активне населення, що має певну освіту, кваліфікацію та навички.

3. До природних умов не зараховують:

- а) клімат і рельєф;
- б) геологічну будову;
- в) продукти харчування;
- г) географічне положення.

4. До природних умов не зараховують:

- а) клімат і рельєф;
- б) геологічну будову;
- в) повітряний простір;
- г) географічне положення.

5. Природне середовище розглядається як:

- а) джерело природних ресурсів;
- б) умови життя і діяльності людей;
- в) певними є відповіді у варіантах а і б;
- г) певнішою є відповідь у варіанті а, ніж у варіанті б.

6. До не відновлюваних природних ресурсів належать:

- а) корисні копалини;
- б) мінерально-будівельна сировина;
- в) ґрунтовий покрив;
- г) правильні відповіді у варіантах а і б.

7. Економічна класифікація природних ресурсів включає їх поділ на:

- а) ресурси виробничого й невиробничого призначення;
- б) промислового й сільськогосподарського призначення;
- в) галузевого й міжгалузевого призначення;
- г) одноцільового й багатocільового призначення;
- д) всі відповіді правильні.

8. Вирішальний ступінь залежності розміщення видів економічної діяльності від природних ресурсів не має:

- а) сільськогосподарське виробництво;
- б) лісове та рибне господарство;
- в) гірничодобувна промисловість;
- г) легка промисловість;
- д) рекреаційне господарство.

9. Незначний ступінь залежності розміщення видів економічної діяльності від природних ресурсів має:

- а) гідроенергетика;
- б) атомна енергетика;
- в) сільське господарство;
- г) суднобудування;
- д) трубопровідний транспорт.

10. Низький рівень землезабезпечення в Україні відзначається в областях:

- а) Донецькій, Закарпатській, Івано-Франківській;
- б) Дніпропетровській, Закарпатській, Чернівецькій;
- в) Одеській, Миколаївській, Донецькій;
- г) усі відповіді правильні.

11. Найменші лісові площі зосереджені в зоні:

- а) Карпат;
- б) Поліссі;
- в) Лісостепу;
- г) Степу;
- д) Криму.

12. Наявний природно-ресурсний потенціал включає такі елементи природного середовища:

- а) природні ресурси;
- б) природні умови;
- в) певними є відповіді у варіантах а і б;
- г) певнішою є відповідь у варіанті а, ніж у варіанті б.

13. Напрямок використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції при тій самій кількості використаної сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів – це:

- а) природокористування;
- б) ресурсовідновлення;
- в) ресурсозбереження;
- г) раціональне природокористування.

14. Що відноситься до основних факторів виробництва:

- а) устаткування, земля, праця;
- б) праця, земля, грошові кошти;
- в) капітал, устаткування, земля;
- г) чисельність населення, земля, устаткування.

15. До складу рекреаційних ресурсів не входять:

- а) бальнеологічні;
- б) кліматичні;
- в) агрокліматичні;
- г) ландшафтні;
- д) пляжні та пізнавальні.

16. До земель сільськогосподарського(с/г) призначення не відносять землі:

- а) надані для виробництва с/г продукції;
- б) рекреаційного призначення;
- в) для здійснення с/г науково-дослідної роботи;
- г) під розміщення відповідної виробничої інфраструктури.

17. Трудові ресурси регіону охоплюють:

- а) працездатне населення в працездатному віці;
- б) все населення регіону;
- в) працюючі підлітки до 16 років;
- г) громадяни від 16 років до пенсійного віку.

18. До головних характеристик демографічного потенціалу регіону не відноситься:

- а) співвідношення показників природного руху населення;
- б) релігійний склад населення;
- в) співвідношення показників механічного руху населення;
- г) статеві-віковий склад населення.

19. Через які категорії наука про регіональну економіку вивчає населення?

- а) територіальні, виробничі, споживчі;
- б) національні, соціальні, економічні;
- в) просторові, технологічні, продуктивні;
- г) природні, соціальні, технічні.

- 20. У якому варіанті відповідей критерії відображають національну категорію населення?**
- а) чисельність нації, природний рух нації, міграційний рух нації;
  - б) національна здатність до праці, професійна кваліфікація, складність праці, зайнятість;
  - в) свідомість національного патріотизму, свідомість національного нігілізму, свідомість національної винятковості;
  - г) рівень освіти нації, рівень доходів нації, рівень споживання нації.
- 21. У якому варіанті відповідей критерії відображають соціальну категорію населення?**
- а) чисельність нації, природний рух нації, міграційний рух нації;
  - б) національна здатність до праці, професійна кваліфікація, складність праці, зайнятість;
  - в) свідомість національного патріотизму, свідомість національного нігілізму, свідомість національної винятковості;
  - г) рівень освіти нації, рівень доходів нації, рівень споживання нації.
- 22. У якому варіанті відповідей критерії відображають економічну категорію населення?**
- а) чисельність нації, природний рух нації, міграційний рух нації;
  - б) національна здатність до праці, професійна кваліфікація, складність праці, зайнятість;
  - в) свідомість національного патріотизму, свідомість національного нігілізму, свідомість національної винятковості;
  - г) рівень освіти нації, рівень доходів нації, рівень споживання нації.
- 23. Дайте визначення поняття „природний приріст”, як одному з показників руху населення. Отже, природний приріст – це:**
- а) різниця між кількістю прибулих та вибулих з регіону за певний період часу;
  - б) різниця між кількістю народжених та кількістю померлих;
  - в) сума народжених у регіоні та тих, хто прибув до нього за певний період часу;
  - г) сума показників загального збільшення та зменшення, або природного приросту та сальдо міграції населення регіону.
- 24. До відносних показників руху населення належать:**
- а) показники народжуваності та смертності за певний період часу;
  - б) показники прибулих та вибулих з регіону за певний період часу;
  - в) коефіцієнти народжуваності, смертності, природного приросту та ін.;
  - г) показники кількості померлих у регіоні та тих, хто вибув з нього за певний період часу.
- 25. Україна за чисельністю населення є однією з великих держав Європи і знаходиться на сьомому місці після таких країн:**
- а) Росія, Туреччина, Франція, Великобританія, Італія, Іспанія;
  - б) Росії, Німеччини, Туреччини, Франції, Великобританії, Італія;
  - в) Росія, Німеччина, Франція, Великобританія, Італія, Іспанія;
  - г) Росія, Туреччина, Франція, Великобританія, Італія, Канада.
- 26. За Всеукраїнським переписом населення (станом на 5 грудня 2001 р.) в Україні кількість населення становила:**
- а) 48 570,1 тис. чол.;

- б) 48 457,1 тис. чол.;
- в) 47 257,1 тис. чол.;
- г) 47 358,2 тис. чол.

27. Економічно активне населення – це:

- а) населення обох статей віком від 16 до 60 років;
- б) населення обох статей віком від 15 до 70 років;
- в) населення обох статей від 16 до: жінки – 55, чоловіки – 60 років;
- г) населення обох статей від 18 до 70 років.

28. Дайте визначення поняттю „депопуляція населення”. Отже, депопуляція населення – це:

- а) різниця між кількістю народжених живими і кількістю померлих;
- б) перевищення смертності над народжуваністю;
- в) процес від’ємного природного приросту;
- г) вірні відповіді у варіантах б і в.

29. Україна перебуває на такому етапі демографічного розвитку, коли:

- а) народжуваність зменшується, а смертність зростає;
- б) смертність зменшується, а народжуваність зростає;
- в) зменшується смертність і народжуваність;
- г) зростають смертність і народжуваність.

30. Інтенсивне відтворення трудових ресурсів означає:

- а) збільшення їх чисельності;
- б) зміну віково-статевої структури;
- в) зміну їхньої якості;
- г) зростання міграційних процесів.

31. До активних заходів регулювання зайнятості не належить:

- а) створення нових робочих місць;
- б) підготовка і перепідготовка кадрів;
- в) виплата допомоги по безробіттю;
- г) організація громадських робіт.

32. Природний приріст населення визначають як:

- а) сума народжених у регіоні та тих, хто прибув до нього за певний період часу;
- б) різницю між кількістю народжених та тих, хто помер у певний період часу;
- в) різницю між кількістю прибулих до регіону, та тих, хто вибув з нього в певний період часу;
- г) сума кількості померлих у регіоні та тих, хто вибув з нього за певний період часу.

33. До економічно неактивного населення НЕ належать:

- а) учні, студенти, курсанти що навчаються в денних навчальних закладах;
- б) особи які одержують пенсію за віком та у зв’язку з інвалідністю;
- в) студенти, курсанти що навчаються за вечірньою та заочною формами навчання;
- г) особи зайняті веденням домашнього господарства, доглядом за дітьми...

34. Господарський комплекс країни виник на основі:

- а) соціального та економічного розвитку;
- б) міжнародного поділу праці;

- в) внутрішньодержавних інтеграційних процесів;
- г) правильні відповіді у варіантах а і б;
- д) правильні відповіді у варіантах а, б і в.

35. Основні інтеграційні процеси об'єднують:

- а) територіальне кооперування;
- б) технологічне забезпечення;
- в) інфраструктурне забезпечення;
- г) усі відповіді правильні.

36. До якісних параметрів економічного простору входять:

- а) густина на одиницю площі простору;
- б) просторове розміщення;
- в) зовнішня і внутрішня зв'язаність;
- г) усі відповіді правильні.

37. Ознаками і необхідними умовами єдиного економічного простору є:

- а) загальне економічне законодавство;
- б) єдність грошово-кредитної системи та митної території;
- в) функціонування загальних інфраструктурних систем;
- г) правильні відповіді у варіантах а і б;
- д) правильні відповіді у варіантах а, б і в.

38. Певна територія, на якій є вищий навчальний заклад (чи кілька), науково-дослідний центр міжнародного рівня та відповідна технологічна інфраструктура задля впровадження наукових розробок у практику – це:

- а) науково-технологічний парк;
- б) науково-технологічна зона;
- в) технополіс;
- г) усі відповіді правильні.

39. Зони, де навколо технічного університету чи науково-дослідного центру розміщуються декілька фірм, що займаються впровадженням своїх розробок у галузі високих технологій та наукомістких виробництв – це:

- а) науково-технологічні зони;
- б) технопарки;
- в) технополіси;
- г) усі відповіді правильні.

40. Центр впровадження досягнень науки і техніки, як правило нове місто, в якому запроваджуються у виробництво новітні розробки, а також проживає населення – це:

- а) науково-технологічні зони;
- б) технопарки;
- в) технополіси;
- г) усі відповіді правильні.

41. До складу виробничої сфери НЕ входить:

- а) промисловість;
- б) будівництво;
- в) школи, лікарні, кінотеатри;
- г) торгівля та громадське харчування.

42. До альтернативних джерел енергії не відносять:

- а) сонячну енергію;
- б) вітрову енергію;
- в) гідроенергію;
- г) біоенергію.

43. Єдиним відновлюваним джерелом енергії є:

- а) електроенергетика;
- б) гідроенергетика;
- в) теплоенергетика;
- г) атомна енергетика.

Тема 6. Субрегіональні об'єднання: функціонування євро регіонів і вільних економічних зон

1. Що не входить до основних форм міжнародного співробітництва:

- а) міжнародна торгівля послугами;
- б) науково-технічне співробітництво;
- в) спеціалізація і кооперування виробництва;
- г) формування територіальної структури економіки регіону;
- д) бартерний обмін товарами;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

2. До основних форм міжнародного співробітництва не входить:

- а) міжнародна торгівля послугами;
- б) створення спільних підприємств;
- в) територіальне розселення населення;
- г) міжнародний туризм;
- д) культурні зв'язки між країнами світу;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

3. Що, на Вашу думку, не входить до основних форм міжнародного співробітництва:

- а) бартерний обмін товарами;
- б) міжнародна торгівля послугами;
- в) спеціалізація і кооперування виробництва;
- г) територіальне розміщення господарства;
- д) обмін робочою силою;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

4. Конкурентні переваги будь-якої країни перед іншими країнами світу обумовлені:

- а) розвинутою науково-дослідною базою;
- б) кваліфікованими кадрами;
- в) достатнім природно-ресурсним потенціалом;
- г) вигідним економіко-географічним положенням;
- д) специфічними агрокліматичними умовами;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

5. До об'єктивних можливостей інтеграції України у світове господарство відносять:

- а) значний економічний, трудовий і природно-ресурсний потенціал;
- б) природні, історичні, техніко-економічні, соціально-економічні, організаційно-економічні основи;

- в) вигідне економіко-географічне і стратегічне положення;
- г) всі варіанти відповідей правильні.

6. До типів вільних економічних зон за організаційно-функціональною ознакою не входять:

- а) торговельно-складські;
- б) промислово-виробничі;
- в) офшорні зони;
- г) технічні;
- д) сервісні.

7. До промислово-виробничих зон (класифікація СЕЗ за організаційно-функціональною ознакою) не відносять:

- а) експортно-виробничі зони;
- б) імпортно-виробничі зони;
- в) промислові зони;
- г) зони „дьюті-фрі”;
- д) зони „макіладорс”.

8. Транскордонне співробітництво визначається як:

- а) сукупність організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіонів, раціональне використання їх ресурсного потенціалу з метою підвищення життєвого рівня населення та охорони навколишнього природного середовища, вдосконалення територіальної організації суспільства;
- б) спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами;
- в) організаційно-правова, економічна, соціальна, культурно-освітня, екологічна та управлінська діяльність держави, спрямована на забезпечення комплексно-пропорційного розвитку окремих територій країни на основі раціонального використання та збереження їх особливостей та інтегрального потенціалу;
- г) всі варіанти відповідей правильні.

9. До основних завдань транскордонного співробітництва не належить:

- а) забезпечення прискорення процесів вирівнювання життєвого рівня населення прикордонних територій та досягнення вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон до повної інтегрованості простору;
- б) сприяння мобілізації місцевих ресурсів та їх ефективному використанню з метою підвищення життєвого рівня населення прикордонних територій;
- в) розвиток науково-технічного потенціалу регіону відповідно до обраних пріоритетів;
- г) забезпечення вирішення спільних проблем у транскордонному регіоні, у тому числі для вирішення питань національної безпеки.

10. Спеціальні (вільні) економічні зони – це:

- а) поєднання на певній території промислових підприємств, взаємопов'язаних економічно (спільним використанням місцевих природних ресурсів, єдністю

- виробничої і соціальної інфраструктури), а на вищих ступенях розвитку – і технологічно (кооперуванням і комбінуванням виробництва);
- б) частина території держави, на якій встановлено спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування законодавства країни, орієнтованого на посилення зовнішньоекономічних зв'язків, насамперед за рахунок залучення іноземного капіталу;
  - в) це поєднання економічно взаємопов'язаних галузей на основі міжвідомчих зв'язків.

11. До соціальних завдань створення СЕЗ не належить:

- а) прискорення розвитку відсталих регіонів за рахунок концентрації в межах зон обмежених національних ресурсів;
- б) підвищення зайнятості населення, створення нових робочих місць, боротьба з безробіттям;
- в) формування висококваліфікованої робочої сили за рахунок навчання й впровадження в практику світового досвіду в сфері організації, управління, фінансів; виховання культури менеджменту, орієнтованої на світові вимоги до технології управління;
- г) збільшення валютних надходжень у бюджет країни й регіонів;
- д) задоволення населення у високоякісних товарах народного споживання, насичення внутрішнього ринку;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

12. До соціальних завдань створення СЕЗ не належить:

- а) прискорення розвитку відсталих регіонів за рахунок концентрації в межах зон обмежених національних ресурсів;
- б) підвищення зайнятості населення, створення нових робочих місць, боротьба з безробіттям;
- в) залучення передових іноземних і вітчизняних технологій;
- г) формування висококваліфікованої робочої сили за рахунок навчання й впровадження в практику світового досвіду в сфері організації, управління, фінансів; виховання культури менеджменту, орієнтованої на світові вимоги до технології управління;
- д) задоволення населення у високоякісних товарах народного споживання, насичення внутрішнього ринку;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

13. До науково-технічних завдань створення СЕЗ не належить:

- а) залучення передових іноземних і вітчизняних технологій;
- б) підвищення зайнятості населення, створення нових робочих місць, боротьба з безробіттям;
- в) прискорення інноваційних процесів;
- г) залучення іноземних учених і фахівців;
- д) підвищення ефективності використання потужностей і інфраструктури конверсійних комплексів;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

14. До економічних завдань створення СЕЗ не належить:

- а) залучення іноземного й національного капіталу завдяки соціальним пільговим економічним механізмам, стабільній законодавчій базі й спрощенню організаційних процедур;

- б) використання переваг суспільно-географічного положення, а також міжнародного економічного поділу праці та міжнародного обігу капіталу для розширення експорту готових виробів, раціонального імпорту й створення імпортозаміщуючих виробництв;
- в) ліквідація монополії зовнішньої торгівлі через надання доступу до різних форм зовнішньоекономічної діяльності всім організаціям і підприємствам вільних економічних зон;
- г) задоволення населення у високоякісних товарах народного споживання, насичення внутрішнього ринку;
- д) збільшення валютних надходжень у бюджет країни й регіонів;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

15. До економічних завдань створення СЕЗ належить:

- а) задоволення населення у високоякісних товарах народного споживання, насичення внутрішнього ринку;
- б) залучення іноземного й національного капіталу завдяки соціальним пільговим економічним механізмам, стабільній законодавчій базі й спрощенню організаційних процедур;
- в) прискорення інноваційних процесів;
- г) залучення передових іноземних і вітчизняних технологій;
- д) прискорення розвитку відсталих регіонів за рахунок концентрації в межах зон обмежених національних ресурсів;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

16. До основних чинників створення СЕЗ не входить:

- а) вигідне суспільно-географічне положення;
- б) розміщення поблизу (або наявність) розвинутої мережі комунікацій – великих транспортних вузлів, морських портів, автомобільних і залізниць міждержавного сполучення, міжнародних аеропортів, транспортних коридорів;
- в) депресивний характер господарства;
- г) близькість до державного кордону України;
- д) забезпеченість об'єктами виробничої й соціальної інфраструктури;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

17. Території пріоритетного розвитку (ТПР) створюються для:

- а) подолання депресивного характеру господарства;
- б) зміни нераціональної галузевої структури;
- в) вирішення проблем зайнятості;
- г) збереження і відтворення науково-технічного потенціалу;
- д) подолання наслідків техногенних і природних катастроф;
- е) всі варіанти відповідей правильні.

18. Вкажіть правильне твердження стосовно мети створення СЕЗ.

- а) вільна економічна зона створюється з конкретно визначеною метою й відносно на невеликій, штучно обмеженій території, з вигідним географічним положення;
- б) вільна економічна зона створюється на теренах у межах адміністративних районів, міст або областей у зв'язку з негативними обставинами, що склалися в цих регіонах під впливом конкретних соціально-економічних факторів;
- в) вільна економічна зона створюється з метою зміни нераціональної галузевої структури;
- г) вільна економічна зона створюється з метою подолання депресивного характеру господарства;
- д) всі варіанти відповідей правильні.

19. Вкажіть правильне твердження стосовно мети створення ТПР.

- а) ТПР створюється з конкретно визначеною метою й відносно на невеликій, штучно обмеженій території, з вигідним географічним положенням;
- б) ТПР створюється на теренах у межах адміністративних районів, міст або областей у зв'язку з негативними обставинами, що склалися в цих регіонах під впливом конкретних соціально-економічних факторів;
- в) ТПР створюється з метою залучення та впровадження нових технологій, ринкових методів господарювання;
- г) ТПР створюється з метою поліпшення використання природних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку країни;
- д) всі варіанти відповідей правильні.

20. До сервісних зон (класифікація СЕЗ за організаційно-функціональною ознакою) відносять:

- а) експортно-виробничі зони;
- б) зони вільної торгівлі;
- в) офшорні зони;
- г) промислові зони;
- д) технопарки

21. Яке з визначень не відповідає розкриттю поняття „єврорегіон“.

- а) міждержавні транскордонні регіональні асоціації, які охоплюють прикордонні області й розвиваються за погодженими планами та проектами;
- б) певний географічний простір, який включає частини двох або більше країн, що домовляються про координацію своєї діяльності в економічній, соціальній, культурній та інших галузях суспільного життя;
- в) група муніципальних одиниць, що належать до держав по обидва боки кордону і мають спільну адміністративну структуру;
- г) організаційна форма прикордонного співробітництва між територіальними економічними одиницями чи громадами сусідніх держав, спрямована на врегулювання узгоджених заходів у сферах діяльності суб'єктів господарювання з метою розв'язання спільних проблем в інтересах людей, що населяють його територію.

22. У якому варіанті відповідей правильно подано головні риси, що характеризують єврорегіони, як форму прикордонного співробітництва:

- а) географічна, політична, адміністративна, функціональна;
- б) географічна, економічна, соціальна, функціональна;
- в) економічна, соціальна;
- г) відповіді у варіантах а і в.

23. У чому полягають переваги прикордоння:

- а) суміжність територій та невелика віддаленість підприємств та організацій;
- б) етнічна близькість населення;
- в) відтворення виробництва;
- г) відповіді у варіанті а і б.

24. Карпатський єврорегіон - це:

- а) єврорегіон в Центральній Європі вздовж Карпатських гір, що об'єднує 19 прикордонних адміністративно-територіальних одиниць;
- б) єврорегіон в Східній Європі вздовж Карпатських гір, що об'єднує 15 прикордонних адміністративно-територіальних одиниць;
- в) єврорегіон в Західній Європі вздовж Карпатських гір, що об'єднує 19 прикордонних адміністративно-територіальних одиниць.

25. Передумови створення Карпатського єврорегіону:

- а) зміна геополітичної ситуації в Центральній і Східній Європі;
- б) тимчасовий розрив існуючих двосторонніх економічних, торгівельних та культурних зв'язків;
- в) прийняття ряду документів, які мали на меті стимулювати міжнародне регіональне співробітництво;
- г) всі відповіді вірні.

26. У якому варіанті відповідей не правильно подано особливості Карпатського єврорегіону :

- а) це перша транскордонна організація створена на терені країн колишнього соціалістичного табору;
- б) регіони, які є учасниками Карпатського єврорегіону, мають спільне історичне минуле і пов'язані між собою тісними культурними, геополітичними, економічними зв'язками;
- в) регіони–учасники Карпатського єврорегіону володіють однаковими потенціалами і досягли одного рівня економічного розвитку;
- д) майже всі учасники Карпатського єврорегіону є депресивними територіями у власних країнах з точки зору рівня економічного і соціального розвитку.

27. Територія пріоритетного розвитку – це:

- а) територія держави, на якій склалися сприятливі соціально - економічні й екологічні умови, задовільна зайнятість та високий рівень доходів населення;
- б) територія держави, на якій склалися несприятливі соціально - економічні й екологічні умови, незадовільна зайнятість та низький рівень доходів населення й на якій вводиться спеціальний режим інвестиційної діяльності для створення нових робочих місць;
- в) територія держави, на якій склалися сприятливі соціально – економічні умови.

Тема 7. Особливості управління економікою регіону

1. Під управлінням слід розуміти:

- а) вплив на процес, об'єкт, систему для зберігання їх сталості або переведення з одного стану в інший відповідно до поставлених цілей;
- б) визначений результат на досягнення якого спрямовані засоби і методи регулювання соціально-економічного розвитку;
- в) правильна відповідь у варіантах а і б.

2. Цілі регіонального управління в першу чергу класифікують:

- а) за змістом, часом та рівнем;
- б) на економічні, політичні, соціальні;
- в) на довго-, середньо- та короткострокові;
- г) всі відповіді вірні.

3. Економічні цілі управління регіональною економікою передбачають:

- а) визначення парламентом засад внутрішньої та зовнішньої політики;
- б) збалансований пропорційний розвиток регіонів, нарощування та ефективне використання його ресурсного потенціалу;
- в) вирішення проблем охорони навколишнього середовища;
- г) розвитку і використання науково-технічного потенціалу регіону.

4. Які форми регіонального управління існують?

5.

- а) державне і місцеве управління;
- б) на рівні областей та адміністративних районів;
- в) державне, місцеве управління та місцеве самоврядування;
- г) державне та місцеве самоврядування.

5. Інтегруюча функція регіонального управління полягає у:

- а) підтримці життєдіяльності найбільш вразливих верств населення...;
- б) маневруванні фінансовими, трудовими та природними ресурсами...;
- в) створенні умов для всебічного розвитку підприємництва, конкуренції...;
- г) узгодженню управлінських рішень різних об'єктів господарювання.

6. Яка з чотирьох основних систем територіальної влади діє в Україні?:

- а) європейська змішана елітна;
- б) централізована система;
- в) англо-американська система;
- г) європейська змішана з розділеною ієрархією управління.

7. Суб'єктом управління господарського комплексу є:

- а) держава в особі органів влади – рад, органів державного і місцевого управління, органів суду, прокуратури й арбітражу;
- б) населення і трудові ресурси;
- в) громадські організації;
- г) правильна відповідь у варіантах б і в.

8. У якому варіанті відповідей правильно подано функції управління:

- а) планування, організація, регулювання або мотивація, облік та контроль;
- б) організація, контроль, мотивація;
- в) координація, планування, контроль, мотивація;
- г) в усіх варіантах.

9. У якому варіанті відповідей правильно подано види координації у сфері управління:

- а) превентивна, ліквідуюча, регулююча, стимулююча;
- б) перевентивна, ліквідуюча, розпорядча, утримуюча;
- в) регулююча, стимулююча, відтворююча, збалансована;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

10. Об'єктом регіонального управління є:

- а) регіональний господарський комплекс;
- б) населення і трудові ресурси;
- в) соціальна інфраструктура;
- г) місцеве господарство;
- д) природне середовище;
- е) усі варіанти відповідей правильні.

11. Дієвість регіонального управління залежить від функцій:

- а) інтегруючої і перерозподільчої; оптимізаційної функцій;
- б) стимулюючої і соціальної; функцій;
- в) оптимізаційної;
- г) усі варіанти відповідей вірні.

Тема 8. Забезпечення сталого розвитку регіональної економічної системи

1. Сталий розвиток – це:

- а) тривалий безперервний розвиток, що забезпечує потреби людей, які проживають нині без шкоди для забезпечення потреб майбутніх поколінь;
- б) тривалий економічний розвиток, що ґрунтується на певних умовах і нормативах;
- в) гармонійне поєднання трьох складових – економічної, соціальної й екологічної;
- г) усі відповіді правильні.

2. Під економічним виміром сталого розвитку розуміють:

- а) добробут суспільства та кожного його члена на основі оптимального й ефективного використання природних та інтелектуальних ресурсів;
- б) відносини між природою і людиною та взаємозв'язків між людськими спільнотами, що передбачає підвищення добробуту суспільства, охорони здоров'я та ін.;
- в) розвиток громадянського суспільства й різних культур, повага до прав і свобод людини, національної специфіки;

г) усі відповіді правильні.

3. Під соціальним виміром сталого розвитку розуміють:

- а) добробут суспільства та кожного його члена на основі оптимального й ефективного використання природних та інтелектуальних ресурсів;
- б) відносини між природою і людиною та взаємозв'язків між людськими спільнотами, що передбачає підвищення добробуту суспільства, охорони здоров'я та ін.;
- в) розвиток громадянського суспільства й різних культур, повага до прав і свобод людини, національної специфіки;
- г) відповіді у варіантах б і в.

4. Екологічний вимір означає:

- а) добробут суспільства та кожного його члена на основі оптимального й ефективного використання природних та інтелектуальних ресурсів;
- б) відносини між природою і людиною та взаємозв'язків між людськими спільнотами, що передбачає підвищення добробуту суспільства, охорони здоров'я та ін.;
- в) розвиток громадянського суспільства й різних культур, повага до прав і свобод людини, національної специфіки;
- г) збереження фізичної та біологічної ресурсної бази і екосистеми.

5. До основних критеріїв сталого розвитку відносять:

- а) збереження цінності;
- б) сталість і рівновага компонентів сталого розвитку;
- в) високий ступінь організованості соціально – економічної системи;
- г) відтворюваність процесів;
- д) усі відповіді вірні.

6. Що відноситься до загальноприйнятих показників сталого розвитку:

- а) тривалість життя людини, стан здоров'я;
- б) рівень знань та освітніх навичок;
- в) рівень зайнятості та ВВП на 1 особу;
- г) ступінь реалізації прав людини;
- д) ступінь природоємності господарства, відхилення стану довкілля від норм;
- е) ступінь порушення екосистем внаслідок господарської діяльності;
- є) усі відповіді правильні.

7. До елементів політико-правового аспекту сталого розвитку відноситься:

- а) розвинута сучасна демократія, конституційна влада;
- б) правова держава, громадянське суспільство;
- в) дотримання прав і свободи людини, рівність усіх перед законом, досконала система законодавства;
- д) розгалужена система інституцій, норм і правил;
- е) відповіді у варіантах а, б і в;
- є) всі відповіді вірні.

8. Економічний аспект сталого розвитку передбачає:

- а) функціонування змішаної економіки;
- б) конкурентне середовище й антимонопольне законодавство;
- в) оптимальне поєднання державної, корпоративної, приватної та муніципальної власності;
- г) відповіді у варіантах а і в;
- д) всі відповіді вірні.

9. Соціальний аспект сталого розвитку передбачає:

- а) боротьбу з бідністю, голодом і злиднями, допомога людям похилого віку;
- б) надання фінансової та іншої допомоги країнам, що розвиваються, відповідно до міжнародних документів і програм;
- в) перепідготовку і підвищення кваліфікації кадрів, особливо в економічній та екологічній сферах;
- г) відповіді у варіантах а і в;
- д) всі відповіді вірні.

10. Міжнародний аспект забезпечення сталого розвитку не передбачає:

- а) боротьбу за мир, запобігання новій світовій війні та регіональним конфліктам;
- б) надання фінансової та іншої допомоги країнам, що розвиваються, відповідно до міжнародних документів і програм;
- в) сприяння миротворчій і природоохоронній діяльності ООН з боку держав-членів;
- г) перепідготовку і підвищення кваліфікації кадрів, особливо в економічній та екологічній сферах.

11. Інформаційний аспект сталого розвитку не включає:

- а) матеріалізацію досягнень науки;
- б) широку інформатизацію суспільства;
- в) створення широкої загальнодержавної системи освіти для всіх категорій громадян;
- г) масове застосування електронних засобів зв'язку та обміну інформацією;
- д) відповіді у варіантах а і в.

12. Стратегія сталого розвитку не передбачає:

- а) підтримання стабільності виробництва та високого рівня споживання;
- б) додержання гарантій соціальної рівності;
- в) інформатизація суспільства;
- г) зменшення забруднення довкілля;
- д) організацію ландшафтів та охорону не відновлюваних природних ресурсів, збереження видового розмаїття;
- е) відповіді у варіантах б і в.

13. Основні національні цілі забезпечення сталого розвитку України:

- а) економічне зростання, соціальна справедливість, стабілізація чисельності населення;
- б) розвиток освіти, міжнародна співпраця, раціональне використання ресурсів, охорона довкілля;
- в) додержання гарантій соціальної рівності, інформатизація суспільства, зменшення забруднення довкілля;

- г) відповіді у варіантах а і б;
- д) усі варіанти відповідей правильні.

14. Основні принципи забезпечення сталого розвитку України:

- а) забезпечення гармонізації співіснування людини та природи;
- б) нарощування національного потенціалу країни для забезпечення сталого розвитку;
- в) захист довкілля у процесі розвитку суспільства;
- г) зменшення відмінностей між рівнями життя різних верст населення й подолання бідності;
- д) залучення всіх верств населення країни з метою досягнення цілей сталого розвитку;
- е) відповіді у варіантах а, б і д;
- є) всі варіанти вірні.

7. Перелік питань до заліку.

1. Предмет і об'єкт економіки регіонів.
2. Регіон, як соціально – економічна категорія.
3. Параметри якості економічного простору.
4. Складові об'єкту економіки регіонів.
5. Методологія, метод і методика дослідження економіки регіонів.
6. Сукупність прийомів дослідження економіки регіонів.
7. Наукові засади обґрунтування рівнів економічних систем.
8. Завдання регіональної економіки.
9. Регіональна економіка в сфері економічних і природничих наук.
10. Економічні закони, їх об'єктивний характер.
11. Основні закономірності розвитку економіки регіону.
12. Принципи економічного регулювання.
13. Територіальний поділ праці.
14. Регіоналізація економіки.
15. Поділ праці і регіональна організація економіки.
16. Категорії економіки регіону в умовах ринку: виробничого потенціалу.
17. Категорії економіки регіону в умовах ринку: організації виробництва.
18. Категорії економіки регіону в умовах ринку: виробничої і соціальної інфраструктури.
19. Категорії економіки регіону в умовах ринку: результатів виробництва.
20. Суть, мета і завдання регіональної економічної політики.
21. Об'єкти та суб'єкти регіональної політики.
22. Механізм реалізації регіональної економічної політики.
23. Природні передумови розвитку регіонів.
24. Демографічні передумови розвитку регіонів.
25. Економічні передумови розвитку регіонів.

26. Сутність визначень природних ресурсів, умов, середовище.
27. Поділ природних ресурсів за ознакою вичерпності.
28. Суспільні категорії населення: національні особливості.
29. Суспільні категорії населення: соціальні особливості.
30. Суспільні категорії населення: економічні особливості.
31. Основні характеристики та показники руху населення.
32. Чисельність і розміщення населення.
33. Міграційні процеси та їх види.
34. Сутність системи регіонального управління.
35. Об'єкти та суб'єкти регіонального управління.
36. Основні функції управління.
37. Мета та завдання дисципліни.
38. Мета регіонального управління.
39. Цілі регіонального управління.
40. Спеціальні функції регіонального управління.
41. Сутність основних систем територіальної влади.
42. Методи управління : економічні, адміністративні, правові.
43. Сутність поняття “ євро регіон”.
44. Головні риси євро регіону, як форми прикордонного співробітництва.
45. Основні стратегічні напрями інтеграційних угруповань.
46. Переваги прикордонних територій.
47. Основні макроекономічні показники регіонального розвитку.
48. Вільні економічні зони в економіці регіону.
49. Території пріоритетного розвитку в економіці регіону.
50. Відмінність між ВЕЗ та ТПР.
51. Класифікація вільних економічних зон за організаційно – функціональною ознакою: торговельно – складські.
52. Класифікація вільних економічних зон за організаційно – функціональною ознакою: промислово – виробничі.
53. Класифікація вільних економічних зон за організаційно – функціональною ознакою: технічні.
54. Класифікація вільних економічних зон за організаційно – функціональною ознакою: сервісні.
55. Сутність та виміри забезпечення сталого розвитку.
56. Основні критерії сталого розвитку.
57. Загальні показники сталого розвитку.
58. Механізм реалізації концепцій сталого розвитку.
59. Фактори сталого розвитку продуктивних сил.
60. Національні цілі сталого розвитку України на перспективу.
61. Основні принципи, на яких ґрунтується сталий розвиток України.
62. Етапи переходу України до сталого розвитку.

8. Рекомендована література до вивчення дисципліни.

Основна

1. Базилевич В. Д. Ринкова економіка : основні поняття і категорії : [навч. посіб.] / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 263 с.
2. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : [підручник] / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – К. : Знання, 2008. – 398 с.
3. Долішній М.І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [навч. посіб.]/ М. І. Долішній, Ю. І. Стадницький, А. Г. Загородній, О. Е. Товкан. – Львів: Національний університет „Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр „ІНТЕЛЕКТ+” Інституту післядипломної освіти), „Інтелект-Захід”, 2003. – 256 с.
4. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К.: Наукова думка, 2006. - 512 с.
5. Долішній М.І. Регіональна політика та механізми її реалізації / М.І.Долішній, С.М.Злупко, С.Й. Вовканич та ін. - К.: Наукова думка, 2003. - 504 с.
6. Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – 548 с.
7. Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – 528 с.
8. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: [навч. посіб.] / Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
9. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / О. І. Ковтун. – Львів : "Новий Світ-2000", 2006. – 432 с.
10. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – 562 с.
11. Мойсеєнко І. П. Інвестування : [навч. посіб.] І. П. Мойсеєнко. – К. : Знання, 2006. – 490 с.
12. Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – 444 с.
13. Пехник А. В. Іноземні інвестиції в економіку України : [навч. посіб.] / А. В. Пехник. – К. : Знання, 2007. – 335 с.
14. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] / за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. - 498 с.
15. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – 992 с.

16. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник]/за ред. В.В.Ковалевського, О.Л.Михайлюк, В.Ф.Семенова. – 7-е вид., стер. – К.: Знання, 2005. – 350 с.
17. Розміщення продуктивних сил: [підручник] /В.В.Ковалевський., О.Л.Михайлюк., В.Ф.Семенов та ін.. - К.: Т-во „Знання”, КОО, 2001. – 353 с.
18. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: [навч. посіб.] / Д. М. Стеченко. - К.: Вікар, 2001.-377 с.
19. Стратегія соціально – економічного розвитку Закарпаття до 2015 року. – Ужгород, 2007. - 40 с.
20. Чернюк Л.Г. Економіка та розвиток регіонів (областей) України : [навч. посіб.] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 644 с.
21. Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [навч. посіб. для дистанц. навчання] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – К.: Ун-т „Україна”, 2004. – 245 с.
22. Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил України. : [навч. посіб.] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – Київ. ЦУЛ, 2002. – 470с.
23. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. 435 с.

Додаткові джерела інформації

1. Кодекс „Про надра” (1992 р.).
2. Лісовий кодекс України (1994 р.).
3. Водний кодекс України (1995 р., з доповненням 2000 р.).
4. Земельний кодекс України (2001 р.).
5. Господарський кодекс (грудень 2003 р.).
6. Географія: світи, регіони, концепти/ Пер. з англ. Київ.: Либідь, 2004. – 740с.
7. Журнали: Економіст, Економіка України, Статистика України, Регіональна економіка, Актуальні проблеми економіки, Економіка АПК

9. Термінологічний словник ключових понять.

Аграрно-промисловий комплекс	сукупність галузей народного господарства, що зайняті виробництвом продукції сільського господарства, її зберіганням, переробкою і доведенням до споживача, а також виробництвом засобів виробництва для такої діяльності.
Будівельно-монтажні роботи	роботи з будівництва виробничих і невиробничих об'єктів і монтажу (установки) в них обладнання.
Валовий дохід	частина вартості валової продукції підприємства, яка залишається після покриття всіх матеріальних витрат, або новостворена на підприємстві вартість, як результат живої праці колективу підприємства.
Валова продукція	показник обсягу продукції вироблений підприємством для реалізації на сторону, або для подальшого використання в межах підприємства.
Валовий внутрішній продукт (ВВП)	сукупність вартостей всіх товарів і послуг (або доданих вартостей), створених всіма підприємствами в країні, без врахування продукту, створеного закордонними філіями та відділами національних фірм за кордоном.
Валовий національний продукт (ВНП)	сукупність усіх виготовлених товарів та наданих послуг у країні за рік.
Видобувна промисловість	об'єднує галузі, зайняті видобуванням сировини, а також палива з надр Землі, вод і лісів.
Виробництво (матеріальне)	процес створення матеріальних благ, передумовами якого є продуктивні сили та виробничі відносини.
Виробничі відносини	в процесі виробництва люди вступають у відношення не тільки з природою, але і між собою, або характер зв'язків між учасниками виробничого процесу.
Відтворення населення	процес неперервної заміни поколінь через процеси природного і механічного руху.
Відтворення (ресурсів)	відновлення ресурсів у процесі їх господарського використання.
Внутрішня міграція	зміна місця проживання в межах держави.
Водні ресурси	частина гідросфери, доступна й економічно доцільна для використання в суспільному виробництві.
Вугільна промисловість	сукупність взаємопов'язаних між собою підприємств з видобування, збагачення й брикетування кам'яного та бурого вугілля.
Газова промисловість	сукупність підприємств, що здійснюють видобування,

транспортування, зберігання та переробку природного газу.

**Галузі спеціалізації
регіону**

галузі товарного виробництва й інфраструктури, які виготовляють товарну продукцію або надають послуги різного характеру для обміну з іншими районами або для експорту їх в інші країни; означені галузі економічно доцільно розвивати в умовах того чи іншого конкретного району з найвищою ефективністю для господарства району і країни в цілому.

**Галузь
господарства**

сукупність підприємств і організацій, об'єднаних спільністю функцій, які вони виконують у системі територіального поділу праці.

**Галузь
промисловості**

сукупність підприємств (об'єднань), яка характеризується: єдністю економічного призначення виробленої продукції, однорідністю переробленої сировини та основних матеріалів, спільністю технологічного процесу й виробничо-технічної бази, професійним складом кадрів і специфічними умовами праці.

**Гірничохімічна
промисловість**

галузь хімічної промисловості, що спеціалізується на видобутку різноманітної природної сировини для інших галузей хімічної промисловості і перш за все для основної хімії.

Глинозем

збагачена алюмінієва руда.

**Господарський
механізм**

система основних форм, методів і важелів використання економічних законів.

**Густота (щільність)
населення**

співвідношення між населенням і площею території, яку воно займає.

**Деревообробна
промисловість**

здійснює переробку деревини й виготовляє з неї широкий асортимент матеріалів, напівфабрикатів і готових виробів для населення й народного господарства.

**Економіко-
географічний
простір**

сукупність просторових відношень об'єкту до інших існуючих чи прогнозових, але суттєвих для даного об'єкту.

**Економіка-
географічний район**

територіальне цілісна частина н/г, якій властиві характерні ознаки: *спеціалізація, комплексність, можливість управління.*

**Економічно
активне
(трудоактивне)
населення**

загальна чисельність населення, старшого від певного віку (16 або 18 років), яке працює або прагне працювати за винагороду.

Експорт

вивіз товарів, вироблених, добутих або вирощених у даній країні.

Експорт капіталу

вивіз капіталу за кордон, що здійснюється у грошовій або товарній формі з метою отримання прибутку, зміцнення економічних та політичних позицій.

Електроенергетика	галузь промисловості, що охоплює виробництво електроенергії, її транспортування, електромережі, котельні та інші об'єкти.
Еродований	грунт (гірські породи), який зазнав руйнівної дії води та вітру.
Ефективність економічна	співвідношення одержаних результатів і витрат живої і уречевленої праці.
Закономірності розміщення продуктивних сил	об'єктивні, внутрішньо необхідні, суттєві і сталі зв'язки між усіма елементами їх просторової організації.
Збалансованість розвитку	досягнення кількісної і якісної відповідності між основними елементами, що входять до складу певної системи.
Земельний фонд	усі землі незалежно від їх цільового призначення, господарського використання і особливостей правового режиму.
Земельні ресурси	усі землі, незалежно від їх цільового призначення, господарського використання і особливостей правового режиму, які можуть бути використані для суспільних потреб.
Зовнішньоторговельна політика	діяльність держави, спрямована на стимулювання або обмеження експорту та імпорту товарів.
Зовнішньоторговельний оборот	загальна сума експорту та імпорту товарів і послуг за певний період часу.
Зовнішня міграція	переселення, пов'язане з перетином державного кордону.
Імпорт	ввіз із-за кордону товарів, послуг, технологій, капіталу, цінних паперів для реалізації і застосування на внутрішньому ринку.
Інноваційна діяльність	вкладення коштів у нову техніку, технологію, нові форми організації праці і управління. Водночас це і процес, скерований на створення, виробництво, розвиток і вдосконалення нових видів виробництв, технологій, організаційних форм.
Інновація	запуск у виробництво нового продукту, впровадження нового виробничого цеху чи застосування нової форми організації бізнесу.
Інтеграція економічна	процес зближення і поступового об'єднання певних економічних утворень.
Інтегрована господарська система	єдиний регіональний економічний простір, що формується на основі тісних економічних взаємозв'язків між усіма елементами господарського комплексу.
Інтенсифікація сільського господарства	збільшення виробництва продукції шляхом продуктивного використання вже оброблюваних земель, та інших ресурсів завдяки застосуванню нової техніки і технології, сучасних форм організації праці і виробництва. Напрями інтенсифікації

– механізація, меліорація, нові технології та інші шляхи індустріалізації сільського господарства.

Інфраструктура	поєднання діючих споруд, будівель, мереж та систем що безпосередньо не приймають участь, але забезпечують процес виробництва, матеріальних благ (виробнича) та життєдіяльність населення (соціальна).
Капітальне будівництво	галузь народного господарства, яка здійснює будівництво нових об'єктів виробничого і невиробничого призначення, а також реконструкцію, технічне переозброєння і розширення діючих.
Конкурентоздатність	відповідність вимогам ринку.
Концепція цілісна, логічна	науково обґрунтована система поглядів щодо природи певних явищ чи процесів.
Кооперування	система міжгалузевих, внутрігалузевих, міжрайонних, внутрірайонних економічних зв'язків.
Критерії розміщення продуктивних сил	орієнтири практичної спрямованості, якими керуються при виборі оптимального варіанта їх територіального розташування.
Культура	спосіб організації та розвитку людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної і духовної праці, в системі соціальних норм, у духовних і релігійних цінностях, у сукупності відносин людей із засобами виробництва, природою і між собою.
Лаг	показник, що відображає відставання або випередження у часі одного явища (зокрема економічного) порівняно з іншим, пов'язаним з ними явищем.
Легальна міграція	переселення на законних підставах; якщо йдеться про міграцію робочої сили, то це проживання в іншій країні за дозволом, який здебільшого обмежений часом або галуззю зайнятості.
Лісове господарство	вивчає, веде облік і збереження лісів, посилює їх корисні природні властивості, забезпечує розширене відтворення та поліпшення їхньої якості, підвищення продуктивності, сприяє раціональному використанню земельного лісового фонду.
Лісові ресурси	деревні і не деревні ресурси лісових насаджень.
Лісозаготівельна промисловість	проводить лісосічні роботи, вивозить і сплавляє деревину та здійснює її первинну обробку. Її продукцією є ділова деревина, дрова (використовують як паливо), а також сировина для лісохімічної промисловості.
Лісовпорядкування	система заходів, що включає інвентаризацію лісового фонду, визначення розміру щорічного користування лісом та його категорій (водоохоронні, захисні, оздоровчі і т.п.),

лісовідновлення тощо.

Лісопромисловий комплекс (ЛПК)	це сукупність підприємств, пов'язаних з вирощуванням і переробкою (до одержання кінцевої продукції) лісової сировини.
Лісохімічна промисловість	включає: пірогенетичне (суха перегонка деревини), каніфольно-терпентинне, смоло-терпентинне, хвойно-ефірне та дьогте-курильне виробництва.
Макроекономічний район	крупний економічний район, що становить собою цілісний територіально-виробничий комплекс і об'єднує певні групи адміністративно-територіальних одиниць.
Макрорайонування	це поділ території країни на основні економіко-географічні райони з метою виявлення й розмежування виробничих територіальних комплексів, як дійсних, так і тих, що формуються.
Машинобудівний комплекс	сукупність галузей промисловості, що виробляють машини й устаткування для потреб народного господарства.
Мезоекономічний район	виділений у межах макрорайону певний підрайон, що охоплює господарські комплекси адміністративно-територіальних одиниць (областей, автономної республіки).
Мезорайонування	виділення в межах основних економіко-географічних районів підрайонів, що охоплюють господарські комплекси адміністративно-територіальних одиниць (крім мін. Районів)
Мережа економічних районів	результат економічного районування у вигляді системи економічних районів (таксонів) різного рангу та типів, яка відображає територіальну організацію народного господарства, що об'єктивно склалася.
Металургійний комбінат	металургійний завод повного циклу, технологічно пов'язаний з коксохімзаходом.
Міграція	переміщення робочої сили (працездатних мігрантів) через кордони тих чи інших територій, країн, населених пунктів зі зміною місця проживання. Розрізняють зовнішню і внутрішню, зворотну і незворотну міграції.
Міжнародний поділ праці	це спеціалізація окремих країн на виробництві тієї або іншої продукції чи наданні послуг, якими вони обмінюються.
Міжнародні економічні відносини	система господарських і торгово-економічних відносин між країнами світу, в яку входять обмін товарами, спеціалізація і кооперація виробництва, науково-технічне, промислове співробітництво, спільне підприємство та інші форми.
Міжнародна торгівля	торгівля між країнами, яка складається із ввозу (імпорту) товарів і послуг та їх вивозу (експорту).
Мікроекономічний	низові або локальні господарські комплекси у низових

район	адміністративних районах з суто місцевими економічними зв'язками.
Мікрорайонування	(низове адміністративно-господарське) – це виявлення локальних господарських комплексів у низових адміністративних одиницях (економічною основою є місцеві господарські зв'язки, що виникають між сільським господарством і переробною промисловістю, підприємствами з обслуговування).
Мінеральні ресурси	корисні копалини, які видобуваються з надр землі.
Народногосподарський комплекс	система виробництва, обміну, розподілу і споживання, що склалась у межах України.
Нафтова промисловість	сукупність підприємств з розвідування й видобутку нафти й попутного нафтового газу, зберігання й транспортування нафти, її переробки; включає нафтодобувну й нафтопереробну промисловість.
Незворотна (постійна) міграція	переселення до нового місця проживання без наступного повернення до попереднього місця.
Нелегальна міграція	проживання на певній території (переважно в іншій країні) без законних підстав.
Обробна промисловість	сукупність галузей промисловості, підприємства яких обробляють і переробляють сировину та матеріали.
Паливно-енергетичний баланс	система взаємопов'язаних показників, які характеризують обсяги і структуру видобутку природного палива та виробництва енергетичних ресурсів, а також показники їх споживання.
Паливно-енергетичний комплекс	сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання.
Підприємство	територіальне та організаційно цілісний економічний об'єкт, первинна ланка суспільного поділу праці, де виробляється та реалізується певна продукція. Ознаки підприємства: - відносна економічна самостійність, технологічна завершеність виробничих процесів по випуску продукції, типова потреба в ресурсах, соціальних та екологічних умовах.
Працездатність	здатність виконувати трудові функції без шкоди для здоров'я.
Праця	доцільна діяльність людей завдяки розумовим та фізичним здібностям (зусиллям), які можуть бути застосовані для виробництва товарів або послуг.
Пропозиція робочої сили	загальна сукупність осіб, що активно пропонують свою здатність до праці (свою робочу силу) на конкретному ринку.

Принципи розміщення продуктивних сил	головні ідеї та вихідні положення, що формують першооснову їх територіальної організації.
Природні умови	тіла і сили природи, які мають істотне значення для життєдіяльності людей, але не використовуються безпосередньо у господарській діяльності суспільства.
Природно-ресурсний потенціал	фактор розміщення продуктивних сил, який включає сукупну можливу (потенційну) продуктивність природних ресурсів і природних умов, які можуть бути залучені у господарську діяльність.
Продуктивні сили	система матеріальних елементів і людей, а також відносин між ними, які в процесі економічної діяльності забезпечують виробництво матеріальних благ і послуг для задоволення потреб суспільства.
Промисловий центр	місто або селище міського типу, де зосереджено кілька промислових підприємств і які є основною спеціалізованою містоутворюючою галуззю.
Промисловий вузол	зосередження на обмеженій території виробничо-територіального поєднання підприємств, що склалося історично або формується.
Промисловий пункт	промислове підприємство разом із поселенням, яке виникло при ньому.
Промисловий район	інтегральний район з переважним значенням промислового виробництва як головної галузі виробничої спеціалізації.
Район економічний	територіально спеціалізована частина народного господарства країни, взаємопов'язана економічними відносинами з іншими територіями.
Район економічний галузевий	територіально сконцентровані виробництва певної галузі в окремих частинах країни, де для їх розвитку є найсприятливіші умови.
Район економічний інтегральний	територіально цілісна частина народного господарства країни, основною ознакою якого є наявність територіально-виробничого комплексу відповідного рангу й економічного тяжіння території до ядра району.
Районування економічне	науковообґрунтований поділ країни на економічні райони, що склалися історично або формуються внаслідок розвитку продуктивних сил на основі суспільного поділу праці.
Рациональне природокористування	передбачає оптимальність зв'язків суспільства і природи, екологізацію виробничої діяльності, збереження просторової цілісності природних систем у процесі їх господарського використання, народногосподарського підходу до організації природокористування.

Регіон	значна індивідуальна територіальна одиниця.
Рекреаційні ресурси	об'єкти і явища природного походження, які можуть бути використані для лікування, оздоровлення, відпочинку та туризму завдяки специфічному поєднанню на даній території таких компонентів довкілля, як оздоровчі ландшафтні комплекси, лікувальний клімат, мінеральні води, грязі тощо.
Ресурси економічні	джерела забезпечення виробництва, включаючи природні, трудові, інформаційні, фінансові тощо.
Ресурси природні	тіла і сили природи, які можуть бути використані для задоволення потреб суспільства.
Рівень життя	соціально-економічна категорія, яка характеризує рівень і ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення.
Робоча сила	загальна чисельність населення старшого від певного віку (16 або 18 років), яке в даний конкретний момент працює або прагне працювати за винагороду.
Розміщення продуктивних сил	процес наукового обґрунтування та втілення в практику господарювання конкретних рішень щодо їх просторової (територіальної) організації. Тобто, це складний процес, що охоплює аналогічні часткові процеси: заселення нових територій (первинне заселення), їхнє освоєння (наприклад природних ресурсів(це тіла і сили природи, суспільна користь яких змінюється у процесі трудової діяльності людини. Вони використовуються як засоби праці (земля), джерела енергії, сировини й матеріалів, а також безпосередньо як предмети споживання (питна вода, дикі ягоди, гриби тощо), концентрацію і розосередження об'єктів господарської діяльності, створення і формування ядер, каркасу територіальної організації господарства (мережі міст, інфраструктури) тощо.
Рух населення	процеси зміни чисельності та складу населення: <i>природний рух</i> – народження, смерті, шлюби і розлучення; <i>механічних рух</i> – зміни місця проживання в межах країни (внутрішня міграція) або переїзди до інших країн (зовнішня міграція); <i>соціальний рух</i> – перехід людей з одних соціальних груп до інших, що приводить до зміни їх соціальних ознак.
Сільськогосподарські угіддя	частина земельних ресурсів, які використовуються в сільському господарстві (рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження) для виробництва сільськогосподарської продукції.
Соціальна активність	спосіб життєдіяльності, спрямований на зміну соціальних умов з метою задоволення потреб, інтересів, цілей, ідеалів соціальних суб'єктів.

Соціальна інфраструктура	сукупність матеріальних елементів, які створюють умови для раціональної організації основних видів діяльності людини — виробничої, культурної і сімейно-побутової. Включає заклади освіти і виховання, культури, фізкультури і спорту, охорони здоров'я тощо.
Соціальна система	система, основними елементами якої є люди, групи людей, взаємовідносини між ними; функціонує на основі механізмів об'єктивної саморегуляції та цілеспрямованої діяльності соціальних суб'єктів.
Соціальний захист	комплекс організаційно-правових і економічних заходів, спрямованих на забезпечення добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах.
Соціальний прогноз	конкретне передбачення стану будь-якого соціального явища в майбутньому на основі спеціального наукового дослідження.
Соціальний розвиток	процес еволюційних чи революційних змін у суспільстві та соціальному житті.
Соціальні нормативи	гарантовані державою мінімальні рівні винагороди за працю, стипендіального та соціального забезпечення.
Спеціалізація	форми організації виробництва, за якої виготовлення продукції, її частин або виконання окремих операцій відбуваються в самостійних галузях або на відносно відокремлених підприємствах.
Структура виробництва	співвідношення між його галузями, що виражає господарські пропорції та стан суспільного поділу праці.
Територіальна організація продуктивних сил	науково-обґрунтоване розміщення взаємозв'язаних виробництв, сфери обслуговування та населення, яке забезпечує економічний і соціальний ефект внаслідок раціонального їх комплектування на певній території. Тобто, управління процесом розміщення і розвитку продуктивних сил по окремих районах, зв'язаних в єдину систему національної економіки.
Територіальна структура	співвідношення між формами територіального зосередження виробництва.
Територіальний поділ праці	об'єктивний безповоротний процес виробничої спеціалізації економічних районів та посилення міжрайонної кооперації, обміну спеціалізованою продукцією та послугами, обумовлений економічними, соціальними, природними та національно-історичними відмінностями окремих територій, їх географічним положенням.
Територіально-виробничий комплекс (ТВК)	частина народногосподарського комплексу країни в межах крупного регіону, яка відзначається тісним взаємозв'язком і взаємоумовленим розвитком різних галузей виробництва. Тобто, поєднання підприємств для досягнення додаткової економічної ефективності за рахунок наявних взаємозв'язків, скорочення транспортних витрат, раціонального використання територіальних ресурсів та за діяння переваг міжгалузевого

кооперування та комбінування.

Територія	частина земельної поверхні з властивими їй природними, антропогенними властивостями та ресурсами, що характеризується протяжністю та певним географічним положенням.
Транспортний баланс	це сукупність показників, що характеризують обсяги, структуру перевезень, міжрайонні та внутрішньорайонні транспортно-економічні зв'язки регіону або країни в цілому. Часто під транспортним балансом розуміють співвідношення ввозу і вивозу, відправлення і прибуття.
Фактори розміщення продуктивних сил	певні причини та чинники, що впливають на їх територіальне розташування, визначають його ефективність.
Феросплавний завод	підприємство, яке випускає сплави заліза з легуючими металами (марганцем, вольфрамом, ванадієм та ін.)
Фундаментальні дослідження	вид наукових досліджень, головним призначенням яких є здобуття нових знань, виявлення законів розвитку природи, суспільства, мислення. Їх результати є основою проведення прикладних досліджень.
Целюлозно-паперова промисловість	об'єднує підприємства, які з рослинної сировини виробляють папір, картон та вироби з них, штучне волокно, фібру і напівфабрикати (деревну масу), целюлозу.
Якість життя	філософсько-економічна категорія, яка відображає рівень задоволення потреб людей в особистих доходах, товарах і послугах різного характеру, у змістовному спілкуванні, знаннях, творчій праці, особистій свободі тощо.

Навчально-методичний комплекс з курсу "Економіка регіонів" сформовано на основі Галузевого Стандарту Вищої Освіти затвердженого Міністерством освіти і науки України від 7 червня 2006 р.; а також:

- Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – 548 с.;
- Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – 528 с.;
- Чернюк Л.Г. Економіка та розвиток регіонів (областей) України : [навч. посіб.] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 644 с.;
- Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [навч. посіб. для дистанц. навчання] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – К.: Ун-т „Україна”, 2004. – 245 с. та інші.

ДЛЯ НОТАТКІВ

ДЛЯ НОТАТКІВ